

genel merkez basın açıklamaları

ENERJİ SEKTÖRÜNDE SON GELİŞMELER

Biz, enerji sektörünün geleceğiyle yakından ilgili iki kuruluş -EMO ve Enerji Yapı Yol Sen- olarak Türkiye'nin kritik bir dönemeçten geçtiğini düşünüyoruz. Özelleştirme furiasının enerji sektörüne yansımaya başladığı 1996 yılından itibaren, bu kritik dönemecin farkına varan iki kuruluş olarak bizler, önce enerji ve maden platformunun oluşumuna, sonra da özelleştirme karşıtı platformun oluşturulması girişimlerine aktif olarak katıldık. Şimdi ise; özelleştirme adı altında sürdürülen yağma operasyonuna karşı büyük bir toplumsal uyanışı örgütlemek durumundayız. Çünkü özelleştirme adı altında sürdürülen uygulamalar, Türkiye'de yaşayan herkesi taraf olmaya zorlamaktadır. Gelinek noktada ya demokratik bir hukuk devletinin mücadelesini vereceğiz, ya da hukuk dışılığın ve kamu mallarına saldırının esas olduğu yeni bir mafyalaşma, tekelleşme olgusuna seyirci kalacağız.

Bilindiği gibi geçtiğimiz hafta Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, Türkiye'de hukuk devletinin geleceğine katkıda bulunan önemli bir karar aldı. Bu karara göre elektrik iletimi, dağıtımı ve ticaretini özel sektörün "girişim alanı" olarak düzenleyen 3096 sayılı yasanın 3. Maddesi'nin Anayasa'ya aykırı olduğu savıyla Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmiş bulunmaktadır. Danıştay'ın bu kararı, Türkiye'nin kamusal geleceği açısından, önemli bir gelişmedir.

Danıştay bu kararında, 3096 sayılı yasayı "finansman sorunları ve sosyal, ekonomik, politik tercihlerin gereklerinden dolayı tam rekabet piyasası içerisinde değerlendirilemeyen ve imtiyaz teşkil eden elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti işinin özel sektöre gördürülmesine ilişkin bir düzenleme" olarak tanımlanmaktadır.

Hemen belirtmeliyiz ki Elektrik Mühendisleri Odası olarak, 3096 sayılı yasanın bugüne değin ortaya çıkardığı tabloyla ilgili olarak onlarca dava açmış bulunmaktayız. Açmış olduğumuz bu davalarda özellikle vurguladığımız

argümanların, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nda doğru ve bağlayıcı bir içeriğe kavuşmuş olması bizi memnun etmektedir. Enerji sektörünü hukuk dışılığın hakim olduğu bir çerçeveye sıkıştırmak isteyen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkilileri açısından bu tabloda öğrenilecek çok şey vardır. İlgili kararda "devletleştirmenin tersi bir işlem olan özelleştirmede, devletleştirme için Anayasa'da öngörülen yasama organının düzenleme yapması gerekmektedir" denmektedir. "Yasama organının bu yetkisini tamamen yürütmeye organına terk etmesine olanak yoktur" denilerek 3096'nın hukuk ayıbı mahkum edilmektedir. Yine aynı kararda 3096 sayılı Yasa'nın 1. Maddesi'nde "amaç" başlığı altında getirilen hüküm nedeniyle Bakanlar Kurulu'nun 3096'nın iptali istenen 3. Maddesi'ne göre, bir yabancı şirketi görevlendirme yetkisine dikkat çekilmekte ve şöyle denmektedir: "Ancak elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı gibi stratejik önemi olan alanlara yabancıların girmesi güvenlik, bağımsızlık ve ekonomik yönlerden sakıncalı olabilir. Zira bu tür hizmetler ülke güvenliği ile yakından ilgilidir." Burada da açıkça dile getirilen unsur, enerji sektörünün ülke geleceği açısından taşıdığı kritik önemdir.

Yine aynı kararda, bugüne değin bizim de eleştirerek hukuk mücadelesini verdiğimiz 3096'ya ilişkin başka bir çarpıklığa

81

değinilmekte, Anayasa'nın 167. Maddesi'nde düzenlenen tekelleşmenin önlenmesine yönelik hiçbir tedbirin yasada yer almadığı saptanmaktadır. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, görevlendirme sonucunda kamu tekeli yerini özel tekelin alacağını, devletin karışma olanağının ortada kalkacağını, fiyat ve kalite yönünden denetleyici mekanizmalar olmadığı için olumsuz sonuçların ortaya çıkacağını, oysa yasada devletçe yapılacak gözetim ve denetimin ilke ve yöntemlerinin ve uygulanacak yaptırımların belirlenmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Kararda yasayla belirlenmesi gereken konuların yönetmeliğe, bakanlığın takdirine ve sonuçta uygulamaya bırakıldığı belirtilerek, imtiyazın hangi şirkete hangi

*"Karanlıkta kalacağız"
fobisi kullanılarak, yalnızca
Türkiye halkı üzerinde değil,
aynı zamanda Anayasa
Mahkemesi ve Danıştay
üzerinde de adeta bir "yalan
rüzgarı" estirilmiştir.*

yöntemle verileceğinin, kamu varlığının değerinin ve karşılığında verilecek imtiyazın usul ve esaslarına ilişkin hiçbir hüküm bulunmayan yasa eleştirilmektedir.

Sonuç olarak kararda, 3096 sayılı yasanın Bakanlar Kurulu'na geniş bir takdir alanı ve hareket serbestisi bıraktığı dile getirilmektedir.

Danıştay'ın vermiş olduğu son karar, bizim bugüne değin enerji sektöründe özelleştirme girişimlerinin karşısına çıkmamızın ne denli yerinde olduğunu bir kez daha göstermiştir. 3096 sayılı yasaya bağlı olarak gerçekleştirilen ihaleler enerji sektörünü adeta bir kaos sektörüne dönüştürmüş bulunmaktadır. Bu kargaşa ve yağmaya ilişkin tespitlerimiz, Enerji Yapı Yol Sen ile ortak olarak yayınladığımız deklarasyonda ayrıca belirtilmektedir. Bugüne değin bizim eleştirilerimize kulak

tıkayan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkilileri, bugün ortaya çıkan tablonun yegane suçlusu durumundadırlar. Enerji Bakanlığı, ÇEAŞ ve AKTAŞ örneklerinde ortaya çıktığı gibi kamu aleyhine ciddi sonuçlar doğuran sözleşmeler içinde sürüklenmektedir. Odamız, ÇEAŞ ve AKTAŞ örneklerini yakında ülke gündemine bütün boyutlarıyla getirecektir.

ETKB yetkilileri, Danıştay'ın bu kararı üzerine bir yalan kampanyasına hız vererek yol açtıkları yönetim krizini ört bas etmeye çalışmaktadırlar. Danıştay'dan olumsuz bir karar çıkması halinde enerji yatırımlarının duracağını, sanayinin çökeceğini iddia etmektedirler. Bunlar gülünç iddialardır. Yıllardır enerji sektörüne kamu eliyle yatırım yapmayı ihmal edenler, İşletme Hakkı devri, Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret gibi modellerle Türkiye'yi oyalamaktadırlar. Enerji sektörü yapısı gereği özelleştirilemez. Kamusal planlamanın ve yatırımların özel sektör eliyle sürdürülmesi Türkiye gerçeğine hiçbir şekilde uygun değildir. Bir kez daha belirtiyoruz ki enerji sektöründeki özelleştirme ekonomik, teknik ve hukuki bakımdan olanaksızdır. Türkiye'yi tehlikeli bir maceraya sürüklemekten hemen vazgeçilmelidir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın projeksiyonları öyle abartılı, öyle akıl almaz boyutlara varmıştır ki, bir zamanlar kimi siyasetçilerin "Ağır sanayi hamlesi" ne kadar akıl dışı bir yanılsamadan ibaretse, şimdiki ETKB'nin enerji senaryoları da ancak o kadar gerçekçidir. Türkiye'nin sürekli bir enerji krizi içerisinde olduğunu öne sürerek yerli ve yabancı sermayenin dümen suyunda politika geliştirmeye çalışan ETKB yetkililerini bir kez daha uyarmak ihtiyacını duyuyoruz.

Bir ülkenin enerji politikasını, o ülkede uygulanmakta olan sanayileşme politikalarından ayrı düşünemezsiniz. Ülkenin enerji gereksinimini geleceğe dönük bir perspektif içinde belirlerken, sanayileşme politikalarının gelişme dinamiklerini de doğru kavramak durumundasınız. Oysa ETKB'nin üst yönetimine çöreklenmiş olan bürokrasi, yıllardır aynı tekerlemeyi söyleyip durmaktadır. "Karanlıkta kalacağız, özelleştirmemiz lazım", "karanlıkta alacağız, nükleer santral lazım" nakaratı son yıllarda yabancı sermayenin ve yerli sermaye gruplarının iştahını kabartan bir teşvik unsuruna dönüşmüş bulunmaktadır." Öyle ki "karanlıkta kalacağız" fobisi kullanılarak, yalnızca Türkiye halkı üzerinde değil, aynı zamanda Anayasa Mahkemesi ve Danıştay üzerinde de adeta bir "yalan rüzgarı" estirilmiştir. 3096 Sayılı Yasa gibi iler tutar yanı olmayan bir "istismar yasası" kamu malları tasfiyesinin dayanağı haline getirilmek istenmiştir. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın bu konuda almış olduğu kararlar, bugüne değin ETKB tarafından adeta yok sayılmıştır.

Bildiğiniz gibi Türkiye'de enerji sektöründeki özelleştirmeler, bir dizi hukuk skandalının kısa tarihini vermektedir. ÇEAŞ, KEPEZ, AKTAŞ ve Kayseri Elektrik ile ilgili açılmış onlarca dava, yürütmeyi durdurma kararları önümüzdeki günlerde

gündemi bir hayli işgal edecektir. 3096 kapsamında enerji sektöründe, İşletme Hakkı Devri diye ne idüğü belirsiz bir yöntem icat edilmiştir. Daha da kötüsü Yap-İşlet-Devret modeli olarak göklere çıkarılan model çerçevesinde, gerçekleştirilmesi düşünülen projeler Türkiye'nin enerji yönetiminin dokusunu bozmuştur.

Bugün İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından artık tartışmaya mahal bırakmayacak şekilde tespit edilmiş bulunan 3096'nın Anayasa'ya aykırılığı bizim öteden beri dile getirdiğimiz bir olgudur. 3096 sayılı yasa kapsamında gerçekleştirilen görevlendirmeler, hukuki olarak geçersizdir. Bu kapsamda yapılan özelleştirme uygulamaları devir sözleşmeleri itibarıyla bir dizi hukuka aykırılık içermektedir. Bu yasa kapsamında 10 santral, 25 dağıtım şebekesi özelleştirilmeye kalkışılmıştır. İşletme Hakkı Devirleri'nde medya grupları harekete geçmiş, ellerinde bulundukları kamuoyu oluşturma gücüyle siyasetçiler ve bürokratlar çıkar ilişkilerinin gerektirdiği düzeneği oluşturmuşlardır. Dağıtım şebekeleri, kamunun yetkisini kullanarak topladığı tesise iştirak bedelleri ile birlikte özel sektöre devredilmeye kalkışılmaktadır. 3096 Sayılı Yasa'nın ortaya çıkardığı en bariz garabetlerden birisi ise, haraç mezat satılan dağıtım şebekelerinin "devir sonrası"nda kamu adına gerçekleştirilecek denetim mekanizmasının devir sözleşmelerinde hiçbir şekilde düzenlenmemiş olduğu görülmektedir. Yani denetim hem yasal düzenleme olarak, hem de TEDAŞ'ın kurumsal örgütlenmesi düzeyinde boşlukta bırakılmıştır.

Danıştay'ın kamusal geleceğimizi gözeten bu kararından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. Özelleştirme politikaları enerji sektörünü zaafa uğratmakla kalmamıştır. Aynı zamanda özelleştirme sürecinin iflasına yol açmıştır. Elektrik Mühendisleri Odası önümüzdeki günlerde enerjide özelleştirmeden nükleer santral dayatmasına, telekomünikasyon alanında yaşanan yağmadan, çok taraflı yatırım anlaşmalarına kadar, kamuoyuna karşı sorumluluklarını yerine getirmeye cevap verecektir.

EMO - Enerji Yapı Yol sen - 17.07.1998

FIRTINA DERESİ ÜZERİNE YAPILMASI DÜŞÜNÜLEN 3*60 MEGAWATT (MW) GÜCÜNDE AKARSU SANTRALINA İLİŞKİN EMO GÖRÜŞÜ

Türkiye üzerine çöreklenmiş olan mafya tarikat çeteleri, halka karşı her adımda suç işliyorlar. Gözler önüne dökülen büyük bir çürümedir. Artık yağma ve talanın adresi ortaya çıkmış

bulunuyor. Çeteler kırmızı plakalarla dolaşiyor. Pis çıkar ilişkileri uğruna bu ülkenin kamusal geleceği pazara çıkarılıyor.

Enerji sektöründe yaşanan her gelişme, bu yağma kuvvetlerinin işbirliği yaptıkları şirketlerle birlikte ülkemize karşı suçlar işlemelerine zemin hazırlıyor.

Türkiye'nin enerji geleceğini çokuluslu şirketlere teslim etmeyi marifet sayan ve bununla göz boyamaya kalkan Cumhurbaşkanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bürokrasisi, dolayısıyla ipliği pazara çıkmış hükümet. Bugüne kadar santralleri, dağıtım şebekelerini pazarlamak uğruna enerji sektörünü bir talan sofrasına çevirdiler.

Şimdi de Fırtına Deresi gibi bir doğa harikasını büyük bir aymazlıkla harcamaya yelteniyorlar. Hukuk ve enerji arasındaki köprüyü yıkarak yağmanın önünü açanlar, Gökova'da olduğu gibi bu kez de Fırtına Deresi'nde doğayı imha operasyonuna kalkışıyorlar.

Ne Pahasına Fırtına Deresi ve Hala Vadisi Gözden Çıkarılıyor?

Enerji sektöründe atılacak her adım çok yönlü bir analizi zorunlu kılmaktadır. Özellikle elektrik enerjisi, kullandığı kaynağın niteliği ve alternatif maliyetleri bakımından ekonomik, teknik, çevresel ve hukuki boyutlarıyla sisternli bir analize tabi tutulmalıdır.

Elektrik enerjisi üretiminin planlanması ve bu alanda yatırım kararının verilmesinde teknoloji seçimi kritik önem taşımaktadır. Çünkü yapılan yatırımlardan geriye dönüş zordur ve çok pahalıdır. Bu açıdan elektrik enerjisi için uygun kaynaklar seçilirken teknolojinin düzeyi ve çevresel etkileri belirleyici bir önem taşımaktadır.

Enerji alanında yatırım kararı almak aşağıdaki öncelikleri gözönünde bulundurmayı gerektirmektedir!

- Yer seçiminde riskleri minimuma indiren bir çevre analizi yapılmalıdır. .

83

- Seçilen teknolojinin verimli ve güvenli olması için gereken adımlar kamusal denetime açık bir şekilde atılmalıdır.
- Seçilen teknoloji alternatifler içinde en ucuz olanı olmalıdır.
- Elektrik üretiminde öncelik ulusal kaynaklara verilmelidir.
- Doğal ortamda tahribata yol açmayacak yenilenebilir ve çevresel riski az kaynaklara öncelik sağlanmalıdır.

Elektrik enerjisinde kuruluş maliyetlerinden çok elektrik enerjisinin marjinal maliyeti, yani bir birim elektrik enerjisi üretimi için gerekli girdi miktarının maliyeti önemlidir. Dolayısıyla salt kuruluş aşamasındaki maliyetlere akarak ucuzluk veya pahalılık değerlendirmesi yapılması da doğru değildir.

Marjinal maliyetler açısından bakıldığında, ucuzluk sıralaması kilowattsaat (kwh) başına aşağıdaki şekildedir.

• Hidrolik santrallarda	0.0005 dolar
• Linyit santrallerinde	0.0250 dolar
• Doğalgaz santrallerinde	0.0300 dolar
• İthal kömür	0.0350 dolar
• Rüzgar santrallerinde	0.0450 dolar
• Nükleer santrallarda	0.0750 dolar
• Fotovoltaik piller	0.2500 dolar

Fırtına Deresi HES Projesi Ekonomik, Teknik ve Çevresel Boyutlarıyla Yanlış Bir Tercihtir.

Yukardaki genel kabul gören teknik veriler çerçevesinde değerlendirdiğimizde;

Fırtına Deresi'nde yapılması düşünülen santral maliyeti 400 milyon dolardır, yani kilowatt (KW) başına kuruluş maliyeti 2222 dolardır. Oysa uluslar arası standartlarda KW başına hidroelektrik santrallerin maliyeti 750-1200 dolardır, dolayısıyla bu yatırım kuruluş açısından son derece pahalıdır.

Su rejimi açısından Fırtına Deresi yanlış bir tercihtir. Kurulması düşünülen santral sadece Mayıs ve Haziran aylarında 3*60 MW olarak diğer aylarda ise sadece tek ünitesi çalışacağından 60 MW olarak üretim yapacaktır.

Fırtına Deresi ekonomik değildir; çünkü santral 3*60 MW değil, gerçekte ortalama 80 MW olarak çalışacağından bu santralin standart maliyeti 96 milyon dolar olması gerekirken proje bu değerden kat kat pahalıya malolacaktır.

Şu anda ülkemizin kurulu gücü yaklaşık 23 bin MW'tır. Bu santral tamamlandığı sırada ülkemizin kurulu gücü tahminen 27 bin MW olacaktır. Yani kurulması düşünülen santralin toplam kurulu gücümüz içerisindeki payı yaklaşık binde yedi, toplam üretimdeki payı da yaklaşık binde dört olacaktır.

Fırtına Deresi'ni gündeme getirenlerle, Gökova'yı bir doğa katliamına dönüştürenler ve Akkuyu Nükleer Santralini bir seçenek olarak dayatanlar aynı zihniyetin temsilcileridir. Ülkemizin geleceğini karatmayı, bir takım sermaye gruplarının yüksek karları uğruna vazife beleyen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı hakkında kapsamlı bir soruşturma başlatılmalıdır.

Ülkemizin hidrolik potansiyelinin yüzde 70'ine bile henüz dokunmamışken büyük bir doğa katliamını enerji yatırımı diye meşrulaştırmak mümkün değildir.

Fırtına Deresi Projesi Derhal İptal Edilmelidir!

EMO Yönetim Kurulu - 16 Kasım 1998

84

TÜRKİYE SÖMÜRGE ÜLKESİ MİDİR?

ABD Ticaret Bakanı enerji sektörüne yatırım yapabilmeleri için taleplerini sıralıyor: "Danıştay'ı kaldırın, nükleer santral ihalesinde bizim firmayı gözetin" diyor. Yani kendi ülkesinde miadını doldurmuş ve iflasa sürüklenen nükleer teknolojinin bir bataklığı haline gelmemizi istiyor. Danıştay'ın devre dışı bırakılmasını, "tahkim" müessesesinin önünün açılmasını istiyor.

ABD' de nükleer endüstrinin tükenişinde hukuk belirleyici bir rol oynamıştı. Kamuoyunun duyarlılığı ve tepkisi nükleer enerji çılgınlığını kontrol altına alan bir işlev yüklenmişti. Oysa aynı ülkenin Ticaret Bakanı bizden nükleer enerjinin önünü açmamızı istiyor.

ABD Ticaret Bakanı Türkiye'yi bir sömürge ülkesi olarak görmektedir. Hükümetin bu ülkenin bağımsızlığı ve geleceği konusunda en küçük bir duyarlılığı varsa şimdi konuşsun. Yağmacı bezirganların yerli işbirlikçileri bu ülkeyi satışa çıkararak ulusal onurumuzu ayaklar altına almaktadırlar.

ABD Ticaret Bakanı'na haddini bildirecek sesler bu ülkenin bağımsız yargı kuruluşlarından, demokratik kitle örgütlerinden kuşkusuz gelecektir. Danıştay'ın üstlendiği misyonun ülkemizin geleceği açısından kritik bir önemi vardır. Uluslararası sermayenin tahkim saplantısına sıcak bakan her siyasetçinin ve bürokratin önünde bu ülkenin geleceğinin gerçek sahibi halkımıza vereceği hesap vardır.

Bu beyan karşısında dut yemiş bülbül misali susan hükümet temsilcileri enerji sektöründe yeni kapitülasyonlara kapı açmaktadır. Anayasa'nın 155. maddesi ulusaşın sermayenin yağma kuvvetlerine engel olarak görüldüğü için ABD Ticaret Bakanı gibilerinin tepkisini çekmektedir.

EMO Yönetim Kurulu

YAĞMALANMA VE ÇÖKERTİLME SIRASI TÜRK TELEKOM'DA

Türk Telekom' da Neler Oluyor?

Bilindiği gibi, Amerikan Danışmanlık şirketi **Goldman Sachs** 'ın özelleştirme önerileri doğrultusunda Türk Telekomünikasyon A.Ş. 'nin hisselerinin uluslararası piyasalarda satışı gündemdedir.

Özelleştirme politikalarına bağlı olarak PTT'nin T'sinin ayrılmasıyla oluşturulan Türk Telekomünikasyon A.Ş. yapılan bütün yasal düzenlemelere rağmen ne KİT ne de Özel Şirket (A.Ş.) olduğu anlaşılabilir bir statüdedir. Bu belirsizlikler siyasilerin ve uluslararası sermaye gruplarının kurum

üzerindeki belirleyiciliklerini artırma yönündeki iştahlarını kabartmaktadır.

İçinde bulunulan günlerde Türk Telekom A.Ş.'nin Genel Kurulu vesilesiyle kurum üzerinde yoğun siyasi çekişme ve hesapların yapıldığına tanık olmaktadır. Kurumun Nisan ayı içerisinde yapılacak Olağan Genel Kurulu beklenmeksizin geçen hafta yapılmaya çalışılan Olağanüstü Genel Kurulu bu çekişmelere sahne oldu ve sonuçlandırılmadan önümüzdeki günlere ertelendi.

Bu çekişmelerin ardında, ekonominin düze çıkarılmasının tek çözümü olarak sunulan **ÖZELLEŞTİRME uygulamalarından pay kapma ve buralarda siyasikalıcı üstünlükler sağlama hesaplarının olduğu bilinmektedir**. Bunun için yönetici atamaları iktidar partileri arasında bir siyasi satranca dönüştürülmektedir. Ayrıca Hazine Müsteşarlığı ile Ulaştırma Bakanlığı arasındaki bir çekişme görüntüsündeki gelişmeler de aslında kurumdaki **ırkçı ve şeriatçı kadrolaşma çabalarından ortaya çıkmaktadır**. Bu tutumlar ise kurumun işleyişini tkarmaktadır.

Uzun süreden beri kapalı kapılar ardında sürdürülen bu politikaların kuruma olumsuz etkileri nedeniyle kurumda işler durmuştur.

Bir süredir kamuoyunu meşgul eden ve yargıya yansıyan yolsuzluk söylentileri bile kurum üzerindeki üstünlük sağlama manevralarına malzeme olarak kullanılmaktadır. Siyasilerin emir-komuta ilişkileri ve bilgileri çerçevesinde yapıldığı bilinen yolsuzluğa konu olan yolsuzluk işlemleri, kurum içinde konu ile ilgisi olmayan insanların etkisizleştirilmesi fırsatçılığı olarak kullanılmak istenmektedir. **KURUM, IRKÇI-ŞERİATÇI BİR YÖNETİMİN ETKİN KILINMASINA BASAMAK YAPILMAK İSTENMEKTEDİR**. Bu durumun namuslu-dürüst kurum çalışanları üzerinde yarattığı olumsuz etki kurumu hizmet üretemez hale getirmiştir.

Zaten özelleştirme belirsizlikleri nedeniyle yatırım yapılmıyor ve yeterli bakım-işletme

85

hizmeti verilemiyor olması nedeniyle hizmet kalitesi ve kapasitesi sürekli gerilemektedir.

Belirtilen siyasi hesaplara ve tercihlere bağlı olarak **KURUMU TANIMAYAN, YETERSİZ İNSANLARIN YÖNETİCİ YAPILMAK İSTENMESİ**, kurumdaki bu olumsuz gidişi hızlandıracak ve ülkemizdeki telekomünikasyon sisteminin çökmesini getirecektir.

Bizler bu senaryoları 5 yıl önce TEK'in özelleştirilmesi senaryoları olarak aynen görüp yaşamıştık. Bunların, kurumu ve elektrik enerjisi sistemini çökerteceği uyarılarımıza kulak tıkandı. Kulaklarını tıkayıp bu uygulamaları yapanlar, bugün ülkemizin geleceğinin karanlığa mahkum olduğunun çığırkanlığını yaparak başka hesaplarına kapı açmaya çalışmaktadırlar.

Ülke çıkarlarına aykırı, kurumun ve sistemin çöküşünü hızlandıracak **bu türden sorumsuz davranışların, özelleştirme öncesi oyunlar olduğu ve kurumun uluslararası tekelere satışına ve satış değerini düşürücü bir başka mizansenin de bir parçası olabileceği yönündeki kuşkularımız artmaktadır.**

Belirttiğimiz nedenlerle kurumun geleceğinden kaygılıyız.

Telekom konusundaki yakalanan düzeyin korunabileceğinden ve sürdürülebileceğinden yana kaygılıyız.

Kurumun gurur kaynağı olan, hizmet gücünü ayakta tutan çalışanlarının ve üyelerimizin çalışma huzurları ve iş güvencelerinden yana kaygılıyız...

Bu nedenle, siyaset kurum üzerindeki oyunlarına son vermeli, kurumdan ellerini çekmelidir.

Biz kurumda oynanmak istenen oyunları kamuoyu ve üyelerimiz adına izlemeyi sürdüreceğiz.

Kapalı kapılar ardındaki hesapları kamuoyu ile paylaşarak bozma çabalarımızı sürdüreceğiz.

TMMOB EMO Yönetim Kurulu

ENERJİ SEKTÖRÜNDE YAĞMA OPERASYONU DURDURULMALIDIR!

Biz Elektrik Mühendisleri Odası ve Enerji Yapı Yol Sen Yönetim Kurulları, enerji sektöründe son gelişmeleri değerlendirerek enerji sektöründe özelleştirmenin durdurulması için herkesi göreve çağırdık.

Türkiye enerji sektöründe bir yol ayrımına gelmiş bulunmaktadır. Özelleştirme politikaları sektörün geleceğini belirsizliğe itmektedir. Yap-İşlet-Devret, İşletme Hakları Devri gibi modeller yoluyla sektör yağma operasyonuna tabi tutulmuştur. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye'nin temel önceliklerine değil, yabancı sermayenin çıkar bekliliğine bakmaktadır. Enerji sektörü Türkiye'nin geleceği açısından belirleyici bir önem taşımaktadır. ABD başta olmak üzere, yabancı tekeliler Türkiye'ye enerji köprüsü misyonu biçmiş bulunuyorlar.

3096 sayılı yasanın Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından, Anayasa Mahkemesi gündemine getirilmiş olması Türkiye'de yanlış politikardan vazgeçmek için tarihi bir fırsattır. Türkiye, ulusal kaynaklarını etkin ve verimli kullanmak için stratejik öneme sahip kamu hizmetlerini planlayarak geliştirmek durumundadır.

Önemle belirtmek isteriz ki, enerji sektörü kamusal niteliği gereği hedef ve öncelikleri doğru planlanmalıdır. Oysa Türkiye'de karar mekanizması boşluktur. Karanlıkta kalacağımızı, sanayinin enerji kriziyle karşı karşıya kalacağını öne sürenler, Türkiye kamuoyuna yalan söylemektedirler. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yıllardır bir yönetim felcini yaşamaktadır. Uluslararası tahkimi gündeme getiren yabancı sermaye karşısında bağımsız bir politikayı tüm karar süreçlerine hakim kılmak zorundayız. Türkiye, Çok Taraflı Yatırım Anlaşmaları ile karşı karşıyadır. Ancak yabancı sermaye fetişizmi yüzünden teslimiyetçi politikalar hükümetlerin tutumuna egemen olmuştur.

1. Özelleştirme uygulamaları ülkemizde, mülkiyetin tabana yayılması, verimlilik artışı beklentileriyle pompalanmıştır. Özelleştirmenin kısa tarihi bir yağma sürecine dönüşmüştür. Enerji sektöründe kamu yatırımları durdurulmuş, işletme hakkı devri adı altında ucube bir yöntemle 10 santral, 25 bölgenin dağıtım şebekeleri satışa çıkarılmıştır. 19 HES, yarım kalan yatırımlar YİD modeliyle tamamlanmaya kalkışıldı.

Bu yöntemler iflas etmiş bulunmaktadır. Yüksek yargının 'hukuk devleti' özlemimize katkıda bulunan son karar bizi haklı bir mücadele doğrultusunda umutlandırmaktadır. Elektrik Mühendisleri Odası ve Enerji Yapı Yol Sendikası, özelleştirmeye karşı mücadele çizgisini çok yönlü olarak sürdürecektir.

2. Hükümet yargı kararlarını uygulamaktan kaçınmaz. Enerji Sektörü ile ilgili gerçekleri kamuoyuna doğru yansıtmak zorundadır. Enerji krizi yalanıyla Türkiye'nin kamusal geleceği yabancı sermayenin çıkar tablosuna teslim edilemez. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay üzerinde baskı uygulamaktan vazgeçilmelidir.

3. Türkiye, 'uluslararası tahkime' zorlanamaz. Yabancı sermaye ve işbirlikçileri ülkemizin enerji politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda belirleme hevesine kapılmamalıdır.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi, tarihi sorumluluk altındadır. ETKB'nin 'Yalan Rüzgarı' etkisiz hale getirilmelidir. TBMM, enerji bürokrasisinin yol açtığı yönetim krizi konusunda kapsamlı bir Meclis araştırmasını başlatmalıdır.

5. İşçi sendikaları, kamu çalışanları, meslek odaları, enerji sektörüyle doğrudan ilgili tüm Türkiye halkı, enerji alanındaki kamu varlığımızın el çabukluğuyla yerli ve yabancı tekelere aktarılmasına karşı bizimle ortak mücadele sürecinde yer almalıdır.

TMMOB EMO - KESK - ENERJİ YAPI YOL SEN

NÜKLEER KARŞITI HAREKET AKKUYU'DA TOPLANİYOR

Hiroşima ve Nagazaki'deki atom bombasının yıl döneminde Türkiye Nükleer Karşıtları Akkuyu'da toplanıyor.

Hiroşima ve Nagazaki'nin yıldönümünde ortak bir açıklama yapan TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Başkanı H. Ali YİĞİT, DİSK Dev Maden-Sen Başkanı Tayfun GÖRGÜN, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Başkanı Ethem TORUNOĞLU ve Nükleer Savaşa Karşı Hekimler Derneği Başkanı Prof. Dr. Leziz ONARAN, nükleer silahlanma ve nükleer santrallara karşı ortak mücadele platformu oluşturma çağrısı yaptılar.

8-9 Ağustos'da Akkuyu'da binlerce insan, nükleer karşıtı Büyükeceli (Akkuyu) halkıyla dayanışma amacıyla bir araya geliyor.

Hiroşima ve Nagazaki'de kullanılan nükleer gücün artık iflas ettiğini belirten EMO, Dev Maden-Sen, ÇMO ve NÜSHED'in açıklaması şöyle;

İnsanlık, nükleer felaketin boyutlarını 6 ve 9 Ağustos 1945 günlerinde Hiroşima ve Nagazaki de, 26 Nisan 1986'da Çernobil nükleer santral kazasında yaşadı ve öğrendi.

Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaların yol açtığı yıkımın dersi yetmedi. Güçlerini artırmak

için her yöntemi geçerli sayan irili ufaklı devletler, hala atom bombası yapıyorlar. Bunları deniyorlar. Silahlanma yarışı, insanların suyuna, ekmeğine, sağlığına, eğitimine engel oluyor.

Nükleer gücü endüstride kullanılma fikri, önceleri enerji sorununu çözecek gibi göründü. Ama bu umut ancak 30 yıl canlı tutulabildi. 1970'li yıllardan sonra nükleer endüstri verimli ve güvenilir olmadığını, insanlığın gelişimine karşı hiçbir teknolojinin "gelişme" sayılmayacağını gösterdi. Üstelik bu insan kusuru kazaların oluşumuna yol açmak kadar bu kazaların dünya kamuoyundan saklanmasına da yol açtı. Böylece katmerli olarak insanlık suçu zincirleri oluştu. Şimdi bu zincirin son halkasını nükleer lobilerin oyunları oluşturmaktadır.

1996 Nisanında, Çernobil kazasının 10. yıldönümünde Viyana'da toplanan Sürekli Halklar Mahkemesi; Çernobil kazası ve genel olarak nükleer santral konusunda ulusal ve uluslararası atom enerjisi kurullarını ve bunlara parasal destek sağlayan hükümetleri; Çernobil felaketinde büyük acılar çeken halkın derdini anlamamakta ısrar edenleri suçlu bulmuştur.

Ayrıca, bu mahkeme; zararı kesinlikle ortaya konmuş olan radyasyonun sonuçlarına ses çıkarmayıp ayağa kalkmayan bilim insanlarını kınamıştır.

Türkiye'ye gelince: Akkuyu'da kurulmak istenen santral için dolaplar dönmektedir. Bu konuda o kadar ileri gitmişlerdir ki, son günlerde nükleer lobi temsilcilerinden biri "20-30 yıl içinde parlak zekalı fizik bilim insanları, atık sorununu çözeceklerdir" demiştir. Bu lobi temsilcisinin 'bir parmak balını hangi parlak zekalı Türk Bilim İnsanı yutacaktır. Yutmaya hevesli olanlar çıkarsa biz onlara' afiyet olsun demeyeceğiz.

Akkuyu Nükleer Santral ihalesi'nin iptal edilmesini isteyen kişi ve kuruluşlar olarak dünya ölçeğinde nükleer karşıtı mücadele verenlerle, aklını insanlığın

87

aydınlık geleceğine hizmet etmek için adanmış bilim insanlarıyla birlikte ortak eylem platformları oluşturmaya devam edeceğiz.

DENİZLİ TEDAŞ MÜESSESE MÜDÜRLÜĞÜ KAÇAK ELEKTRİK KULLANIMINI TEŞVİK Mİ EDİYOR?

EMO Yönetim Kurulu Başkanı H. Ali YİĞİT, EMO Denizli Şubesi tarafından ortaya çıkarılan kaçak elektrik skandalına ilişkin bir açıklama yaptı. Ali YİĞİT, açıklamasında EMO Denizli Şube Başkanı Seyit GÖRSOY'un kamuoyuna ve ilgili kamu birimlerine yönelik olarak yapmış olduğu açıklamaların örtbas edilemeyeceğini belirtti. YİĞİT, açıklamasında şu görüşlere yer verdi: 2.5 yıllık bir zaman dilimi boyunca bu kaçak kullanıma göz yumulduğu, kamu aleyhine trilyonlarca kaynağın adeta peşkeş çekildiği ortaya konulan belgelerden anlaşılmaktadır. Denizli Şube Yönetim Kurulu'nun bu sorunu gündeme getirmesinden rahatsız olan kişiler Şube Yöneticimize tehditler savurarak skandalı unutturmak istiyorlar.

Denizli TEDAŞ Müessese Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmalarda, büyük miktarda kaçak elektrik kullanıldığı saptanmış bulunmaktadır. Bu kanıtlar TEDAŞ Genel Müdürlüğü Pazarlama ve Müşteri Hizmetleri Daire Başkanlığı'na 6 Temmuz 1998 tarihinde bildirilmiştir.

Denizli TEDAŞ Müessese Müdürü bu kaçak elektrik kullanımıyla ilgili olarak gerekli tesbiti yaptığı için derhal görevinden alınmış yerine Mustafa KORKMAZ atanmıştır. Bu atamadan birkaç gün sonra müfettişler tarafından yapılan inceleme ve tesbitlerde kaçak elektrik kullanımının 36 Milyar Türk Liralık bir ek fatura ile telafi edilmesi yoluna gidildiği anlaşılmaktadır. Denizli Şubemizin bu

konuda gerçekleştirdiği çalışmada iki buçuk yıllık süre boyunca kaçak elektrik kullanımının söz konusu olduğu belirtilmektedir. Bu kaçak miktarının 69 milyon kilovatsaat dolayında olduğu hesaplanmaktadır. Bu denli büyük bir miktardaki kaçak elektrik kullanımının parasal karşılığı trilyonları bulmaktadır. Oysa bu bedel el çabukluğuyla gerçekleştirilen müfettişlik raporlarında 36 milyar Türk Lirasıyla sınırlı tutulmaktadır.

Enerji tasarrufu haftasına yönelik etkinliklerin arttığı şu günlerde Denizli TEDAŞ' ta ortaya dökülen 'çalıntı elektrik' kamuyu özel çıkarlar uğruna zarara uğratmanın bariz bir örneğidir. EMO, enerji sektörüne yönelik bütün yağma girişimlerinin karşısında durmayı vazgeçilmez bir ilke olarak benimsemiştir. Kamu aleyhine her şaibeli ilişkinin açığa çıkarılması hepimizin omuzlarında duran bir sorumluluktur.

Somut Durum ve Gündeme Gelen Sorular Şunlardır

Denizli ilinde 1996 yılı elektrik kayıplarının bir önceki yıla göre yüzde 2'lik artış gösterdiği doğru mudur?

Bu yıldaki kayıpların büyük bir bölümünün Sarayköy ilçesi Kuyucak fiderinden oluştuğu doğru mudur?

TEAŞ Göller Bölgesi Şebeke İşletme Grup Müdürlüğü elemanları ile TEDAŞ Denizli Müessese Müdürlüğü elemanlarının müştereken yaptığı testte Sarayköy IM, Anabara, Kuyucak fideri, Kök ve Menderes, Karboğaz tesislerinde yanlış sayaç bağlantıları ve sayaçların kabul edilebilir sınırlarda çalışıp çalışmadığı tesbit edilmiş midir?

Bu sayaçlar kabul edilebilir sınırlar içinde çalışıyorsa, TEDAŞ yetkililerince 03.05.1998 tarihinde alınan değerler ile, 14.05.1998 tarihinde alınan değerler karşılaştırıldığında endeks geriye gitmiş midir?

Sarayköy IM'den bir kaçağın oluştuğunun anlaşılması üzerine bu kök kabini denetime alınmış mıdır? Alınmışsa bu kök kabine dışarıdan sonradan bir müdahaleye rastlanılmış mıdır?

Kök kabininin denetime alınmasından sonra gerek kabin girişindeki gerekse gerilim trafosundaki mühür ve işaretlerin yerinde olmadığı tesbit edilmiş midir?

Menderes Tekstil A.Ş. adına bu işin yapıldığı Denizli TEDAŞ Müessesesinin analizinden açıkça anlaşılmakta mıdır?

Menderes Tekstil Trafo Merkezindeki sayaç ile kök kabinindeki sayaçlar arasındaki fark, kök kabinindeki sayaç kabul edilebilir değerler arasında çalıştığına göre nasıl oluşmuştur?

Kuruluşların kendi sınırları içinde kuracakları Trafo merkezlerine ulaşım ve dışarıdan TEDAŞ elemanlarınca

88

müdahalenin rahatça yapılması gerektiği halde, Menderes Tekstil'in kendi trafo binasına TEDAŞ yetkililerinin fabrika yetkilerinden izin almadan giremedikleri doğru mudur?

Trafo binasına TEDAŞ yetkilileri rahatça giremiyorsa bu traфонun TEDAŞ yetkililerince serbestçe girilip traфонun rahatlıkla denetlenebileceği bir alana kurulması için bir tedbir alınması düşünülmekte midir?

Denizli Valiliği'nce 29.01.1999 tarihinde yapılan basın açıklamasında 20.08.1998 tarihinde TEDAŞ Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu müfettişlerince yapılan kontrolde tespit edilen eksik tüketim miktarı, kayıp enerji miktarını ne oranda karşılamaktadır?

TEDAŞ Denizli Elektrik Dağıtım Müessesinin Valilik makamına verdiği 29.01.1999 tarih ve 01/293 sayılı yazısı ile TEDAŞ Genel Müdürlüğüne gönderilen 06.07.1998 tarih ve 12/457/2894 sayılı yazılarından hangisi yanlıttıcıdır. Yanlıttıcı rapor verenler hakkında yasal işlem yapılmış mıdır?

BASINA ve KAMUOYUNA

Bağımsız - Demokratik ve laik bir Türkiye'den yana olan bilim adamı aydın ve yazarlara yönelik saldırılara bir yenisi daha eklendi.

Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy, Turan Dursun, Musa Anter, Onat Kutlar ve son olarak Ahmet Taner Kışlalı...

Bu suikastlerin belirli bir plan dahilinde, sistemli bir şekilde sürdürüldüğünü bir kez daha söylüyoruz.

Bu alçakça cinayetlerin aydınlatılması için hiçbir çaba sarf etmeyen tüm hükümetlerin aynı ortak sorumluluk içerisinde olduğunu, verilen sözlerin tutulmadığını biliyoruz.

Bu ülkenin bilim ve düşün insanlarına yapılan saldırılara karşı hiçbir önlem almayan hükümeti ve onun İçişleri Bakanı'nı istifaya davet ediyoruz.

Bugün artık sergilenen bu oyuna karşı daha uyanık ve örgütlü bir toplumsal tepkinin yaratılması gerekiyor.

Demokrasi güçlerinin bu ülkenin geleceğini karatmak isteyenlere karşı daha uyanık davranması, siyasal islamın beslendiği koşulları iyi değerlendirmesi gerekiyor.

Biz ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI olarak, bu olayı nefretle kınıyoruz. Bağımsızlıktan, emekten ve demokrasiden yana olan tüm güçleri birlik ve dayanışma içerisinde gericiliğe ve yobazlığa karşı mücadele etmeye çağırıyoruz.

Bütün üyelerimizi gericiliğe karşı topyekün bir tavır sergilemek üzere AHMET TANER KİŞLALİ'nin cenaze törenine katılmaya davet ediyoruz.

Saygılarımızla,

TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 22.10.1999

BASINA ve KAMUOYUNA,

Ülkemiz bugün bir oldu bitti şeklinde gelişen enerji kısıtlılığı ile karşı karşıyadır. Resmi açıklama "**Kış mevsimi nedeniyle Ukrayna'nın daha fazla gaz tüketmesi nedeniyle Doğu Avrupa'dan gelen doğalgaz boru hattında basınç düşmüştür.**" şeklindedir. Ancak bu geliyorum diyen bir krizdir ve EMO olarak uzunca bir süredir dikkat çektiğimiz "**Enerjide çok başlılık ve yönetim krizi**" şeklinde özetlediğimiz sorunun somut bir yansımasıdır.

Bugün elektrik enerjisi ile ilgili olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), TEAŞ, TEDAŞ, DSİ, TKİ, MTA, Elektrik İşleri Etüd İdaresi (EİEİ), DPT ve Hazine Müsteşarlığı arasında tam bir karmaşa ve yetki tartışması yaşanmaktadır. Bu yetki karmaşası ortamında ülkemizi 21. yüzyıla taşıyacak sağlıklı bir enerji politikasını beklemek olanaksızdır. Yıllardır dikkat çektiğimiz konulara başta ETKB olmak üzere tüm enerji bürokrasisi kulak tıkamaktadır. Bugün karşı karşıya kalınan durum sadece bir sonuçtur.

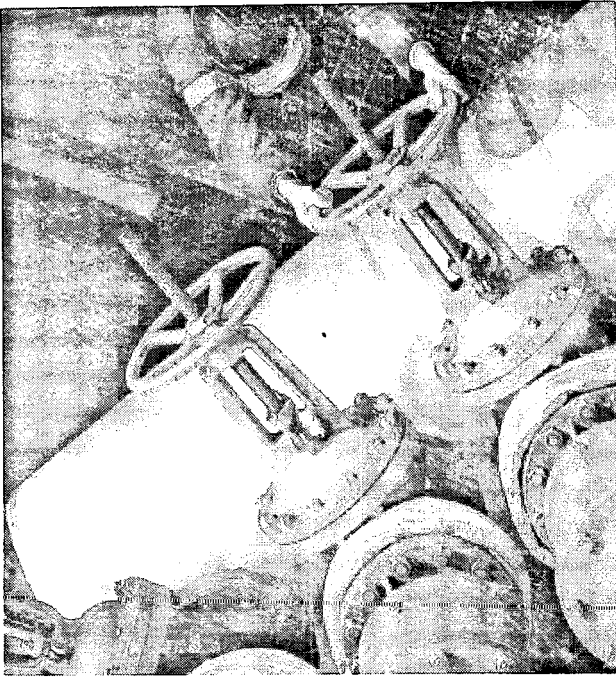
Ülkemizin doğal gaz talebinin karşılanması için sadece Doğu Avrupa'dan gelen boru hattı ve Cezayir'den tankerlerle taşınan sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) bağlantıları vardır.

Başta İstanbul, Ankara, İzmit ve Eskişehir'de çok sayıda konut ve işyeri doğalgazla ısınmak konusunda dönüşüm yaptırmıştır.

Bugün ülkemizde OVAKÇA, HAMİTABAT ve AMBARLI olmak üzere üç adet TEAŞ'ın doğalgazla çalışan santrali ve DOĞA, OVA, UNIMAR ve ENRON olmak üzere dört adet de özel kuruluşların doğal gazlı santrali vardır. Yani toplam 26.300 MW'lık kurulu elektrik üretim gücümüzün yaklaşık 5.300 MW'ı doğal gaza dayalı termik santrallerdir.

Doğal gaza olan talebin artmasıyla birlikte önce doğalgaz kullanan ev ve iş yerlerinde daha sonra da elektrik santrallerinde

89

kısıtlamaya gidilmiştir. Ancak kısıtlamaya gidilirken kamu çıkarları değil özel kuruluşlar kayırlmaktadır.

TEAŞ'a ait OVAAKÇA, HAMİTABAT ve AMBARLI (AMBARLI'nın doğal gaz dışında fuel oil kullanma özelliği de vardır) santrallerinin gazı kesilmiştir, buna karşın özel kuruluşların DOĞA, OVA, UNIMAR ve ENRON santrallerine kesintisiz gaz verilmektedir. Doğal gaza dayalı santraller içinde en ekonomik çalışanı OVAAKÇA santralidir. Burada elektrik enerjisi maliyeti ortalama kilovatsaat (kwh) başına 3 - 3.5 cent'tir. Oysa TEAŞ bu dört özel kuruluş santraline yüzde yüz alım garantisi vermiş ve onlardan elektriği kwh başına 8 - 10 cent'e almaktadır. Kamu kuruluşları değil özel kuruluşlar korunmaktadır.

Buradaki ikinci önemli nokta ise özel kuruluşlara ait dört doğal gaza dayalı termik santral ikinci bir yakıtla çalışma özelliğine sahiptir. Yani fuel oil ile de çalışabilmektedirler ve fuel oil depoları vardır. Ancak bu özellikleri hiç bir şekilde dikkate alınmamıştır. Oysa gaz kısıtlılığı bir sürpriz değildir. Bu kuruluşlara ikinci yakıt için hazırlık yapmalarının neden söylenmediğini anlamakta güçlük çekiyoruz.

Ülkemize gelen gaz miktarı belligen bu

kadar çok gaz kullanım projesi geliştirilmesi bizim söylediğimiz "enerjide yönetim krizi vardır" söylemini doğrulamaktadır. Planlama anlayışının reddedilmesiyle enerjide merkezi yapı bozulmuş, özelleştirmeler, Yap İşlet ve Yap İşlet Devret Modelleriyle elektrik enerji sektörü piyasasının kar hırsına terk edilmiştir.

Her hangi bir kriz durumunda enerji bürokrasisinin öncelikleri şu şekilde olmalıydı:

Hastane ve okullar birinci öncelikli, TEAŞ santralleri ikinci öncelikli, doğalgazla ısınan ev ve işyerleri üçüncü öncelikli ve kar amaçlı özel kuruluş santralleri dördüncü öncelikli olmalıydı. (Çünkü bu santrallerin ikinci yakıt kullanma özelliği vardır.)

Elektrik enerjisinde kaynak çeşitliliğine gitmek riskleri yaymak açısından önemlidir. Ancak kaynak sürekliliği ve güvenliği sağlanmadan üretimin doğal gaza bu denli bağlanması doğru değildir. Olayın daha da önemli olan boyutu ise ulusal kaynaklarımızın henüz yüzde 30'u kullanılmışken sektörün bu denli dışa bağımlı hale getirilmiş olması ayrıca sorgulanması gereken bir konudur.

Elektrik üretiminde kaynağın sürekliliği ve yeterliliğinin yanında olabildiğince ulusal olması da önemlidir.

TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 29 Kasım 1999

RADYO TELEVİZYON VERİCİ TESİSLERİNİN TÜRKİYE RADYO- TELEVİZYON KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE DEVREDİLMESİNE İLİŞKİN YASA HAZIRLIKLARI

TRT'ye ait vericiler 3517 sayılı Yasa ile Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Daha sonra Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru sonucu, ilgili yasanın Anayasa'nın 133. Maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nin 18.05.1990 tarih ve 1989/9E., 1990/8 karar sayılı kararıyla 3517 sayılı yasa iptal edilmiştir.

Ancak aradan geçen sekiz yılı aşkın sürede vericiler ne TRT'ye devredilmiş ne de yeni bir yasal düzenleme yapılmıştır. Aradan geçen bu sürede özellikle doğu ve güneydoğudaki vericilerin bakım, onarım ve yenileme hizmetleri aksatılmıştır. Bu dönem ülkemizde özel radyo ve televizyon işletmeciliğinin geliştiği bir dönemdir. Gerek yasal boşluktan gerekse PTT'nin vericilere gerekli özeni göstermemesi nedeniyle son sekiz yıllık süreç kamu yayıncılığının aleyhine işlemiştir. Bu açıdan yeni bir yasal

90

düzenleme yapılması zorunluluktur. Yapılacak yasal düzenleme bir yandan TRT'nin özerk bir yapıya kavuşmasına hizmet etmeli diğer yandan da bir takım yasalar nedeniyle TRT aleyhine – yani özel radyo ve TV yayıncıları lehine – işleyen süreç adil hale getirilmelidir.

Şu andaki durum:

1. Şu anda TRT vericilerinin bakım ve onarımı için gerekli araç, gereç ve personel masrafları bugünkü fiyatlarla yaklaşık yüz trilyon liradır.
2. TRT'nin diğer özel yayın kuruluşları ile eşit düzeye gelebilmesi için vericilere yapılması gereken yenileme yatırımları tutarı bugünkü fiyatlarla yaklaşık elli trilyon liradır.
3. TRT kuruluş yasası 36. Maddesi gereği "TRT'nin normal işlevini yerine getirmesinden kaynaklı açığı devlet tarafından karşılanır" denilmektedir. Ancak bu uygulama TRT'nin özerkliğini ortadan kaldıracak şekilde TRT'nin merkezi iktidara bağımlı olmasını getirmiştir. TRT merkezi iktidara bağılı olmayacak şekilde gelir kaynaklarına kavuşturulmalıdır. Ancak bu şekilde özerk bir yayıncılık anlayışı geliştirilebilir.
4. TRT, 3294 sayılı yasa gereği reklam gelirlerinin yüzde 30'unu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)'na aktarmaktadır. Oysa özel yayın kuruluşlarında böyle bir uygulama yoktur. Bu eşitlik ilkesine aykırıdır.
5. Özel yayın kuruluşları gibi TRT de gelirlerinin yüzde 5'ini RTÜK'e vermektedir.
6. Vericilerin PTT'ye devredilmesi nedeniyle daha önce TRT'de çalışan teknik personel gerek ücret gerekse diğer sosyal haklardan dolayı mağdur olmuştur.

Ne öneriyoruz:

1. Kamu yayıncılığını geliştirmek için yasa taslağına geçici bir madde eklenerek TRT'nin gelirlerinden RTÜK'e ödediği % 5'lik pay kaldırılmalıdır.
2. TRT'nin tekel olduğu dönemlerde kalma bir uygulama olan ve 3294 sayılı yasa ile reklam gelirlerinin yüzde 30'unu SYDTF'ye aktarması uygulamasından vazgeçilmelidir.
3. Kurum diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi dolaylı vergilerden sürekli ve düzenli bir gelire kavuşturulmalıdır. Bu amaçla; TRT'nin daha önce elektrik faturalarına eklenen yüzde 3,5'luk payı (Bu uygulama elektrik satışından elde edilen gelirlerin yüzde 3,5'u oranında değil satış fiyatlarına yüzde 3,5'luk bir ilave şeklindedir. Hiç bir şekilde elektrik satış

hizmetlerinden elde edilen gelirin belli miktarının TRT'ye aktarıldığı anlamına gelmemektedir.) ya yüzde 7'ye çıkarılmalı ya da yüzde 3,5'luk pay korunarak TT hizmetleri gelirlerine yüzde 3,5'luk TRT payı eklenmelidir. Bu şekilde kurum kalıcı ve sürekli bir gelire sahip olacaktır. Bu uygulama ile ne elektrik satışını gerçekleştiren TEDAŞ'ın ne de haberleşme hizmetlerini gerçekleştiren TT'nin bir zararı olmayacaktır. Bu tıpkı KDV uygulaması gibi tüm kullanıcıların aynı oranda ödediği bir vergi şeklinde olacaktır.

4. Vericilerin PTT'ye devredilmesi nedeniyle daha önce TRT'de çalışan teknik personelin gerek ücret gerekse diğer sosyal haklardan dolayı mağduriyeti giderilmelidir.

*H. Ali YİĞİT - EMO Yönetim Kurulu
Başkanı - 21 Aralık 1998*

BASINA ve KAMUOYUNA

Odamızın Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Erhan GÜÇİZ 15 Kasım 1999 günü Clinton'ın Türkiye'ye gelişini protesto etmek için yapılan basın açıklamasında yaklaşık iki yüz kişi ile birlikte gözaltına alınmıştır. 16 Kasım günü yapılan sorgulamadan sonra serbest bırakıldığı söylendiği halde bugün (17 Kasım 1999) öğle saatlerine kadar kendisinden haber alınamamıştır.

Yönetim Kurulu üyemiz Ahmet Erhan GÜÇİZ'in ve arkadaşlarının akıbetinin bir an önce belirlenmesini ve demokratik bir hakkını kullanmaktan başka bir suçlu olmayan arkadaşımızın derhal serbest bırakılmasını istiyoruz.

Ülkemizin demokratikleşmesi konusundaki mücadelemizi sürdüreceğimizi duyuruyoruz ve bu olayı şiddetle protesto ediyoruz.

*TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 17 Kasım
1999*

91

TMMOB ems 36. dönem çalışmaya raporu

olduğumuz eleştiriler bizi haklı çıkarmıştır: Bilindiği gibi, Dünya Bankası'nın "enerji sektörünün yeniden yapılandırılması" adı altında geliştirdiği programlar, ETKB tarafından uygulamaya sokularak sistemin merkezi ve bütüncül yapısı bozulmuştur. TEK'in ikiye ayrılmasıyla başlayan süreç şimdi de üretim ve iletimin farklılaştırılmasıyla devam ettirilmek istenmektedir. "İşletme Hakkı Devri Yöntemi" adı altında santraller ve dağıtım şebekeleri satışa çıkarılmıştır. İçinde bulunduğumuz günlerde dağıtım bölgelerinin görev verme sözleşmeleri imzalanmış bulunmaktadır. Türkiye'nin orta ve uzun dönem enerji projeksiyonları, gerçekçi bir planlama çalışması yapılmadığından, abartılı hale getirilerek özelleştirmeler meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Türkiye'nin bağımsız bir kalkınma stratejisini izleyebilmesi için ulusal bir enerji politikasını geliştirmesi zorunludur. Oysa ETKB, kamu yatırımlarına yönelik kaynak yaratmak yerine ulusaşırı sermayenin beklentilerine ve dayatmalarına teslim olmuş bulunmaktadır. Öyle ki, **Yap İşlet Devret** ve **Yap İşlet** modelleriyle bakanlığa getirilen her teklif, kabul edilmektedir. Bu sürecin yanlışlıklarına dikkat çeken, TEAŞ ve TEDAŞ bünyesindeki teknokratlar ise karar mekanizmasından uzaklaştırılmışlardır.

Kamu Mülkiyetinin Tasfiyesi, Yabancı Sermayeye Teslimiyet, Özel Sektöre Kaynak Aktarımı

7-8-9 Aralık 1998 tarihleri arasında İstanbul'da yapılan 1. Enerji Şurası'nda ağırlık kazanan fikrin uluslararası tahkim olduğu anlaşılmaktadır. Enerji Şurası'nda:

- Uluslararası tahkim dayatması ulusal bağımsızlığımızı zaafa uğratacak şekilde gündeme getirilmiştir.
- Enerji yatırımlarının uluslararası yükümlülükler çerçevesinde yapılmasını ön plana çıkaran özel sermaye, Türkiye'nin elini kolunu bağlayacak Avrupa Enerji Şartı ve Akdeniz Enerji Şartı gibi anlaşmaları TBMM'nin onaylamasını istemiştir.
- İmtiyaz sözleşmelerini incelemekle yükümlü olan Danıştay'ın devre dışına çıkarılması talep edilmekte, bu çerçevede Anayasa'nın 155. maddesinin değiştirilmesi önerilmektedir. Danıştay İdari Yargılama Usulü Kanunu'na ilişkin değişiklik istemleri, uzun süredir başta ABD olmak üzere Türkiye'ye "enerji köprüsü" misyonu biçen Avrupa Birliği ülkelerinin ısrarlı bir dayatmasına dönüşmüş bulunmaktadır. ETKB'nin bu politikaları, 1. Enerji Şurası kararı biçiminde meşrulaştırması hiçbir şekilde kabul edilemez.
- Elektrik sektöründe kamu ve özel kesimin rol ve faaliyetlerini yeniden tanımlaması gerektiğini öne süren özel sektör, özelleştirmeye krize sürüklenmekte olan

ETKB'nin karar mekanizmasında yegane etkili güce dönüşmüştür.

- "Enerji sektöründe rekabetçi şartların oluşturulması" savıyla Dünya Bankası'nın finansmanı ile Coopers & Lybrand'a hazırlanan sektöre ilişkin reform programı çerçevesinde gündeme getirilen *bağımsız düzenleyici kurulun* ivedilikle hayata geçirilmesi istenmiştir. Böylelikle enerji sektörünün kamusal hizmet niteliği ortadan kaldırılarak, sektör üzerinde yerli ve yabancı özel sermayenin hakimiyeti pekiştirilmiş olacaktır.

Yeni hükümet, Enerji sektörünü yabancı sermaye ve işbirlikçilerinin beklenti ve dayatmalarına uygun olarak yeniden yapılandırma gayreti içine girmiştir.

- Nükleer enerjinin kullanımının dünya ölçeğinde yaşadığı kriz ve sorunlar görmezden gelinerek, Türkiye'nin ekonomik ve teknik gerçekleriyle bağdaşmayacak bir şekilde 2020 yılına kadar 10 bin MW'lık bir nükleer kurulu güce ulaşılması hedef olarak gösterilmiştir. Oysa Türkiye'nin enerji öncelikleri içerisinde nükleer santral kurulmasının yanlış bir tercih olduğu, Odamız tarafından yıllardır gündeme getirilmektedir. Ancak Şura nükleer kartellerin eski teknolojilerini Türkiye'ye parlak bir seçenek olarak sunmalarına sahne olmuştur.

- Enerji Şurası'nda ağırlık kazanan görüşler: Türkiye'nin dışa bağımlılığını arttıracak, Avrupa'nın enerji istasyonu olmasına zemin hazırlayacak bir içerik taşımaktadır.

EMO olarak, Enerji Şurası'nın hazırlık sürecinden itibaren enerji bürokrasisi ve özel sektörün "kapalı kapılar ardında" gerçekleştirdiği bu toplantıda ağırlık kazanan önerilerin Türkiye açısından vahim sonuçlar doğuracağına inanıyoruz. TMMOB ve EMO'nun, uluslararası sermayeye teslimiyeti legalize etme girişimi olan bu Şura'nın dışında bırakılması ETKB'nin hiçbir eleştiriye tahammülü olmadığını göstermektedir. Enerji sektörünün tümünün

93

özelleştirileceği varsayımına dayanan bu Şura'da alınan kararların Türkiye'nin geleceğini karartmaktan öte bir anlamı olamaz.

Elektrik Mühendisleri Odası, sektörle ilgili sendika ve meslek odalarıyla birlikte, özelleştirmelerin ivedilikle durdurulması konusundaki mücadelesini sürdürecektir.

Elektro-mekanik sanayinin global krizden en az etkilenmesi doğrultusunda gerekli tedbirler alınmalıdır

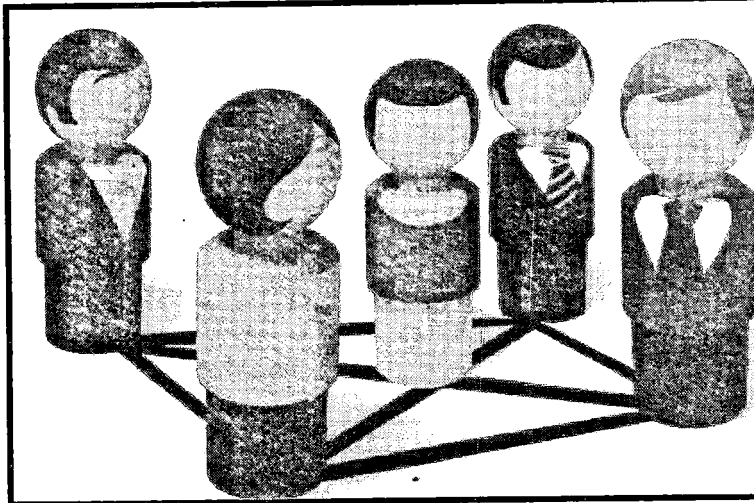
EMO 36. Dönem 2. Koordinasyon kurulu olarak Asya'da başlayan ve Rusya ile birlikte bütün dünya piyasalarını etkileyen global krizin Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarına ilişkin çözüm arayışlarını ortadan kaldırmaması gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye'nin yabancı sermayeye ilişkin liberalizasyonu özellikle elektro-mekanik sanayi alanında ciddi bir çöküntüye yol açmaktadır. Yerli elektro-mekanik sanayinin geliştirilmesi, enerji teknolojileri alanında Ar-Ge faaliyetinin hızlandırılması ülkemizin gelişmesi için kritik önem taşımaktadır.

Bir Sömürgeleştirme Girişimi: Enerji Şartı Anlaşması

Türkiye'de, uzun zamandan beri Çok Taraflı Yatırım Anlaşmaları (ÇTYA) ile ilgili süreç tartışılmaktadır. OECD bünyesinde, Fransa'nın itirazıyla birlikte, şimdilik çıkmaza girmiş görünen ÇTYA'na ilişkin hazırlık ve "ikna" girişimleri devam etmektedir. Türkiye'nin bu tür anlaşmalara karşı ulusal egemenliğini gözetken bir politikayı benimsememiş olması, ülkemizin bağımsızlığı üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. MAİ devreye girsin ya da girmesin, ulusaşırı sermayenin kendi gelişme dinamiği açısından dayatmalarını sürdüreceği kesindir. Bu çerçevede üzerinde önemle durulması gereken bir anlaşma da Avrupa Enerji Şartı (EŞA) anlaşmasıdır. EŞA'nın ikinci bir boyutu da Akdeniz Havzası'na ilişkin

geliştirdiği çerçevedir. AB ülkeleri, kendi ülkelerinde gerçekleştirmekten kaçındıkları enerji yatırımlarını Akdeniz Havzası'na taşımayı hedeflemektedirler. Türkiye'nin öngörünü yeteneğini yitirmiş yönetim erbabı, EŞA'nın ortaya çıkaracağı tablonun vehametini görmemektedir. Avrupa Komisyonu Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Kıbrıs, Lübnan, Malta, Suriye, Tunus, Türkiye ve Ürdün'ü kapsayacak bir 25 yıllık enerji yatırımları hedefinden söz etmektedir. Bu ülkelerde yapılacak yatırımların hukuki ve ticari çerçevesi, ulusal egemenliği ve ulusal hukuku devre dışına çıkaracak bir içerik taşımaktadır. Türkiye, Avrupa'nın enerji köprüsü olma misyonunu, neo-liberal politikaların savunucusu iktidarlar tarafından sıkı sıkıya benimsemiş bulunmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye'nin enerji gereksinimi abartılı ölçeklerde gösterilmekte, yabancı yatırımcılara yönelik kolaylaştırıcı önlemlerin alınması bizzat Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Enerji Bakanı tarafından ısrarla vurgulanmaktadır. Oysa EŞA'nın başlıca hedefi: Batı Avrupalı şirketlerin Avrupa'nın gereksinim duyacağı enerjiyi karşılamaları doğrultusunda, Akdeniz ve Ortadoğu'daki yatırımların korunmasını güvence altına almaktan ibarettir.

Enerji Şartı Anlaşması'nda sık sık dile getirilen temalardan birisi: "enerji arzı güvenliğinin sağlanması, yatırımların korunması, ihtilafların çözülmesi ve enerjinin taşınmasındaki risklerin asgariye indirilmesi"ne ilişkindir. EŞA'na göre ev sahibi ülke, anlaşmaya imza atmış ülkelerin yatırımcılarına, kendi ülkesindeki yatırımcılara gösterdiği ayrıcalıkları taniyacaktır. Enerji Şartı Anlaşması, tüm imzacı taraflar için ticari itilaflarda GATT'a benzer bir çözüm mekanizmasını, imzacı taraflar arasında uluslararası tahkimi, öngörmektedir. Yine Avrupa Enerji Şartının bir dikkat çekici yanı da; yüksek basınçlı gaz iletim boru hatları, yüksek gerilimli elektrik şebekeleri ve hatları, ham petrol iletim boru hatları, petrol ürünleri için boru hatları ve enerji malzeme ve ürünlerinin taşınması için diğer sabit tesisleri kapsayacak bir düzenleme içermesidir.

Enerji Şartı Anlaşması'nın bizce en önemli yanlarından birisi de burasıdır. Çünkü Avrupa Birliği, 2000'li yıllarda kendi enerji güvenliğini bağlayıcı bir çerçeveye oturarak Akdeniz Havzası üzerindeki ülkelerde yeni tip sömürgeciliğin alanını tanımlamaktadır. Çünkü bu düzenleme Avrupa'nın kendi gereksinimi olan enerjinin üretimi ve iletimini Akdeniz Havzasındaki bu ülkeler üzerinden sağlamayı hedeflediğini açıkça göstermektedir. Akdeniz Havzası üzerindeki 12 ülkeden yalnızca 3 tanesi bu anlaşmaya imza atmış bulunmaktadır. Bu ülkeler Kıbrıs, Malta ve Türkiye'dir. Diğer ülkeler 1998 başına kadar henüz bu anlaşmayı imzalamamıştı. Avrupa Enerji Şartı açısından kritik ülke Türkiye'dir. Avrupa'nın ekonomik coğrafyası içinde Türkiye, hem bir enerji terminali, hem de enerji köprüsü olmaya en elverişli ülke konumundadır.

Elektrik Mühendisleri Odası olarak, Türkiye'nin bağımsız gelişme potansiyelini ortadan kaldıracak bu tür anlaşmalara karşı bütün kamuoyunu uyanık davranmaya çağırıyoruz. ETKB'nin ABD ve AB karşısında izlemiş olduğu teslimiyetçi politikayı, TBMM'nin araştırma konusu yapması gerektiğine inanıyoruz.

11 Haziran 1999

BASINA ve KAMUOYUNA

Ülkemiz sonu belirsiz bir karanlığa doğru sürükleniyor. Cezaevleri adeta çetelerin hakimiyet alanına dönüşmüş durumda. Cezaevlerindeki çeteler arası hakimiyete yönelik silahlı hesaplaşmalar gazetelerin olağan haberleri haline geldi. Yine basında çıkan haberlere göre bir milletvekilinin ziyareti sonrasında Bayrampaşa Cezaevi'nde başlayan olaylar, çetelerin tıpkı dışarda olduğu gibi içeride de derin devletin himayesi altında olduğunun açık bir göstergesidir. Çeteler tıpkı dışarda olduğu gibi cezaevlerinde de olağan faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bir yandan adeta çete cennetine dönüşen cezaevleri diğer yanda ise en temel haklardan bile mahrum bırakılan siyasi tutuklular.

Geçtiğimiz gün Ankara Ulucanlar Kapalı Cezaevi'nde tamamen insani ihtiyaçlara yönelik bir istemin adeta yok etme güdüsüyle bastırılması ve devletin güvence ve himayesine teslim edilmiş olan savunmasız on bir insanın öldürülmesini nefretle kınıyoruz. Olayın vahim taraflarından birisi de hastanelere sevk edilen yaralı insanlara bile işkence yapıldığı iddiasıdır. Olayın sanki bir silahlı isyanın bastırıldığı gibi gösterilmesi tamamen bir aldatmacadır. Bu olay önceden planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu olarak bu katliamı gerçekleştirenlerden derhal hesap sorulmasını istiyoruz. Adalet Bakanı derhal istifa etmelidir.

Hem Ulucanlar Cezaevi'nde olanları protesto etmek hem de cezaevlerinin yaşanabilir olması doğrultusunda insani istemlerini dile getiren diğer cezaevlerindeki siyasi tutukluların sesine kulak verilmelidir. Devlet cezaevlerinde çetelere tanıdığı ayrıcalıkların bir kısmını da siyasi tutuklulara tanımalıdır.

Kamuoyuna saygılarımızla

TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 27 Eylül
1999

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI, TARİFELİ/KARTLI AKILLI ELEKTRİK SAYAÇLARI İLE İLGİLİ 20 ARALIK 1999 TARİHİNDE BİR BASIN AÇIKLAMASI YAPTI

Ülke içerisindeki elektrik enerjisi tüketimi hem mevsimlere göre hem de gün içerisinde farklılıklar göstermektedir. Yani yaz aylarında kış aylarına göre daha az tüketim olmakta ve yine gün içerisinde 17:00-22.00 saatleri arasında tüketim tepe noktasına (puant değere) ulaşmaktadır. Günün diğer saatlerinde ise tüketim daha düşük bir seviyede seyretmektedir.

Ülkemiz kurulu gücü 26.300 MW ve puant değeri 18.000'dir. Günün diğer saatlerinde ise tüketim 13.000 MW seviyesinde seyretmektedir. Hatta bazı saatlerde tüketim çok daha düşük seviyelerdedir. Böylesi bir tüketim eğrisi olmasına karşın özellikle termik santrallerin devreye girmeleri veya devreden çıkarılmaları anlık olamadığından termik santraller gün içerisinde tüketim olmasa da devrede kalarak çalışmaktadırlar. Yani tüketimin düşük düzeyde olduğu saatlerde de üretim sürmektedir. Elektrik enerjisi depo edilemediğinden bu saatlerde üretim fazladır ve tüketim azdır. Bir çok ülke mevcut kurulu gücünden daha fazla yararlanmak ve puant değerini aşağı

95

çekebilmek açısından çeşitli önlemler almaktadır. Ülkemizde sanayide bu türden teşvik edici önlemler vardır.

Akıllı sayaçlar kamu eliyle üretilmeli ve ücretsiz dağıtılmalıdır!

Endeks okuma maliyetlerini ve özellikle de gün içerisinde puant değeri aşağıya çekebilmek açısından konutlarda puant saati dışındaki tüketimi teşvik edici bir takım önlemler alınmaktadır. Bu önlemlerin en önemlisi de tarifeli/kartlı sayaçlardır. Ülkemizin böyle bir teknolojiye geçmesi işletme maliyetlerini azaltma açısından önemlidir. Ancak tarifeli/kartlı sayaçlara geçme fikrinin dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesiyle gündeme gelmiş olması düşündürücüdür. Çünkü, bazı bölgelerin işletme hakkını aldığı söyleyen firmaların kendi yan kuruluşlarına tarifeli sayaç imal ettirdikleri ve sözleşmelerden sonra bu sayaçların satışına yönelecekleri unutulmamalıdır. Bu kuruluşların tekel olmaları nedeniyle de vatandaşın seçme şansı olmadığından bu sayaçlar fahiş fiyatlarla satılabilecek ve bu olay yeni bir soygun aracına dönüşecektir.

Tarifeli/kartlı akıllı sayaçlara geçilmelidir. Ancak bu sayaçlar ya bedelsiz olarak kamu eliyle dağıtılmalı ya da sadece maliyeti üzerinden vatandaşa düşük bir bedelle satılmalıdır. Çünkü bu sayaçların satışından bir kazanç sağlamak değil elektrik üretiminde ülke olarak bir tasarruf sağlamak hedeflenmelidir.

Yap İşlet (Yİ), Yap İşlet Devret (YİD)-ve Otoprodüktörler elektrik enerjisi maliyetini arttırmaktadır.

Tarifeli/kartlı sayaçlarla ilgili bir diğer önemli nokta ise Yİ veya YİP Modeli ve otoprodüktörlerde de tarifeli endekse geçilmelidir. Bu türden üreticilere çok yüksek fiyatlarla yüzde yüz alım garantisi verildiği bilinmektedir. Yİ, YİD ve otoprodüktörlerin genel üretimdeki payının artmasıyla enerjinin ortalama marjinal maliyeti artmaktadır. Bu durum

kamunun zararına. Yİ ve YİD modellerinden vazgeçilerek tüm üretim kamuya devredilmelidir. Otoprodüktörlükte optimum ölçek belirlenerek bunların kamuya yük olması engellenmelidir.

Eğer bu yapılamıyorsa puant saatler dışında bu kuruluşlara daha düşük bir tarife uygulanmalı ve kamunun vatandaşları teşvik edici önlemleri alırken bu şekilde zarara uğraması da engellenmelidir.

Kamuoyuna saygılarımızla

TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 20 Aralık 1999

BASINA ve KAMUOYUNA

Kasım 1996'da "Muhtelif Malzeme Satın Alınacaktır" adı altında başlatılan Nükleer Santral sürecinde yeni bir aşamaya gelindi ve Akkuyu Nükleer Santral ihalesi sonunda cumhurbaşkanlığı seçimlerinin de pazarlık konusu oldu.

Uzunca bir dönemdir hem enerji bürokrasisinin hem de Sayın Cumhurbaşkanı'nın zorunluluğu konusunda sık sık görüş bildirdikleri Akkuyu Nükleer Santral projesi konusunda, Cumhurbaşkanlığı tartışmaları konusunda ANAP'ın tavrının Sayın DEMİREL'den yana olmadığını ve bu konudaki Anayasa değişikliğine destek vermeyeceğini bildirmesi üzerine ANAP ile Sayın DEMİREL arasında ciddi bir çatışma yaşanmıştır. Bu çatışmaların ilk ip uçları geçtiğimiz ay kamuoyunu nükleer santralin zorunluluğuna ikna etmek için başlatılan ve Sayın DEMİREL'in karşı çıkması üzerine sonlandırılan elektrik kısıtlaması konusunda yaşanmıştır. Sayın DEMİREL böylelikle ilk defa kayıtsız şartsız her konuda destek verdiği ERSÜMER'e karşı çıkmış ve bazı basın kuruluşları tarafından "Cumhurbaşkanı'nın ERSÜMER'e fırça attığı" ifadesi kullanılmıştı. İkinci ve en önemli çatışma ise Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi kuruluş yıldönümünü nedeniyle Çankaya Köşkü'nde yapılan ödül töreninde yaşanmış ve Sayın DEMİREL, ERSÜMER'i kasederek "...Bakanlık koştugu ağılama yeri değildir. Git yarım kalan barajları tamamla...yenilerini yap" diyerek "Barajlar Kralı" olarak uzun zamandır ağzına almadığı hidroelektrik potansiyelimize dikkat çekmiştir. Yani Sayın DEMİREL açıkça "Benim Cumhurbaşkanlığıma karşı çıkarsanız nükleer santral için destek vermem hatta karşı tavrı içine girerim" demiştir.

Ülkemizde Siyasal Ahlak Sükut Etmiştir!

Her fırsatta nükleer santral konusunda ikna olmadığını dile getiren Sayın ECEVİT, nasıl uluslararası tahkim'e yönelik Anayasa değişikliği konusunda kendi partisi içindeki muhalefeti aşamayınca ERBAKAN'ın siyasete dönmesine yönelik olarak FP ile anlaşmışsa bu defa da Sayın DEMİREL'in cumhurbaşkanlığı konusunda ANAP'ın direnişine karşı

96

Akkuyu Nükleer Santral projesini "Siyasi Rüşvet" olarak kullanmıştır.

Buraya kadar olanlar ülkemizdeki siyasi kirlenmişlik ve "Siyasi Rüşvetin" ulaştığı boyutları ve hiç bir kural tanımazlığının ulaştığı boyutu göstermektedir. Sayın ECEVİT bu konudaki becerisi ile "Siyasal Rüşvetler Literatürüne" geçmiştir. Bu olayın siyasal boyuttaki vahim tablosudur.

Türkiye'de Radyasyon Güvenliği Yoktur!

Hatırlanacağı gibi İkitelli'de bir hurda deposunda ortaya çıkan kurşun kalıplar içindeki Radyoaktif Cobalt 60 maddesi nükleer atıklar ve tehlikeleri konusunu bir kez daha gündeme getirmiş ve tıpkı Çernobil faciasında olduğu gibi yetkililerin yaptıkları açıklamalar ile vurdumduymazlıkları bir kez daha gözler önüne serilmiştir. TAEK'e bağlı Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi Müdür Vekili Sayın Yaşar ÖZAL "Radyoaktif maddenin şu anda çevreye zarar vermemekle birlikte, çok yüksek derecede radyasyon yaydığını" açıklamıştır.

Bu traji-komik ve bilim dışı açıklamanın yanında süren çalışmalar Türkiye'nin radyasyon güvenliği anlamında sınıfta kaldığını göstermiştir. Birkaç santimetreküplük küçük bir atığın bertaraf sırasında gösterilen profesyonellik, ciddiyetten ve bilimsellikten uzak bu yaklaşım, olası bir nükleer santral işletmesi sırasında ortaya çıkacak tonlarca atığın insan ve çevre sağlığının hiçe sayılarak gelecek kuşaklara miras kalacağı yolundaki yıllardır dile getirilen eleştiri ve şüphelerimizi doğrulamaktadır.

Yine hafızamızı yokladığımızda Karadeniz'de bulunan varillerin içinde neler saklandığı ve kimler tarafından getirildiği hala bilinmemektedir. Isparta ve Konya'da hiçbir etüd yapılmadan ve gömülen veya yakılan ithal nükleer atıklar, "falli meçhul doğa katliamları" olarak tarihteki yerini almıştır.

Ancak bu konu, tek başına Türkiye'nin sorunu ve/veya sorumsuzluğu değildir. Radyoaktif atıklar, tüketim toplumunun dayanak noktası olan nükleer enerjinin ve emperyalizmin sürekliliğini sağlamak için üretilen nükleer silahların geleceğe bıraktığı ölümcül bir mirastır. Gelişmiş ülkeler, halkın baskısı ve korkunç boyutlardaki maliyetler sebebiyle kendi topraklarında çözüm bulamadıkları radyoaktif atıkları, kimi zaman yasal "hibe"lerle kimi zaman da yasadışı yollarla Yeni Dünya Düzeni'nin "arka bahçesi" olarak değerlendirilen "geri bırakılmış ülkelerin" başına bela etmektedir.

Aşağıdaki bilgileri, radyoaktif atıkları kürek ve briketlerle bertaraf etmeye çalışan "uzman"ların bilgisine sunuyoruz.

Tüm bunların yanında, kendi ülkelerinde pazarları giderek daralan uluslararası nükleer ölüm tacirleri, ekonomik kurtuluşlarını Akkuyu Nükleer Santrali özelinde bizim ülkemizde aramaktadır. Bunların arasında yer alan Fransız Framatom ve Alman Siemens ortaklığı NPI şirketi, dünyanın çözüm bulamadığı bu atıkların Türkiye'de Toros Dağları'nda güvenli(!) bir şekilde depolanabileceğini

hiç utanmadan önerebilmiştir. Ne yazık ki, bu tür firmaların yerli işbirlikçileri konumundaki birtakım "bilim insanları" ve "yatırımcılar" kendi tutumlarıyla bu hakaretler çanak tutmaktadırlar.

Bu son felaket, Türkiye'nin nükleer santral dayatmasının ne denli boşlukta olduğunu göstermektedir. Bilindiği gibi dünya çapında özellikle gelişmiş ülkeler, nükleerden vazgeçiyor. Nükleer santrallerin ekonomik, teknik, çevresel risklerinden kaynaklanan tehdit her geçen gün daha çok sorgulanıyor.

Sadece Nükleer Santral Kurulmakla Kalınmıyor Aynı Zamanda Ülkemiz Nükleer Çöplük Yapılmak İsteniyor!

ABD ve Avrupa yalnızca ellerinde kalan ve yeni sipariş sayısı azalan nükleer santrali az gelişmiş ülkelere pazarlamakla kalmıyor; aynı zamanda Türkiye gibi ülkeleri "nükleer atık çöplüğüne" çevirmek istiyorlar. Kamuoyu denetimi olmayan, kurumsal düzenleme ve denetim yapıları yetersiz Türkiye gibi ülkeler, giderek "nükleer çöplüğe" dönüştürülüyor. Son olay durumun vehametini gözler önüne sermiş bulunuyor. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) ile ilgili olarak "halkın sağlığını tehdit etmekten ve üstlendiği sorumluluğu yerine getirmemekten" dolayı soruşturma açılmalıdır. Bu güne kadar TMMOB ve Odaları tarafından TAEK'in kurumsal yetersizliği defalarca dile getirilmiştir.

TAEK, kurum olarak asli görevini yerine getirememiştir. Bu kurum, radyoaktif maddelerin ve cihazların ülkeye girişinden, kullanım ve denetiminden ve vatandaşın radyasyon güvenliğinden sorumludur. Oysa TAEK nükleer santral savunuculuğuna soyunmaktadır. Bu da lobilerin enerji bürokrasisi ve basınla birlikte diğer kurum ve kuruluşlar üzerindeki etkisinin en önemli göstergesidir.

TAEK, Akkuyu Nükleer Santral İhalesinde şartname gereği santralin denetiminden

sorumludur. Bugünkü yapısıyla TAEK'in ciddi yapısal sorunları olduğuna, bürokratik açmazları olduğuna bu güne değin bir çok kez dikkat çektik. Şimdi bir kez daha dikkat çekiyoruz.

İkitemelli'de Hurdalığa Saplanan Yalnızca Nükleer Atık Değildir!

Aynı zamanda nükleer lobilerin gölgesinde kalan nükleerci bir kısım bilimcilerin ve bürokratların dayatması da hurdalığa düşmüştür. Aslında hurdalık haline gelen; bu ülkenin geleceğini hiçe sayan zihniyettir. Radyasyonlu çayları halkımıza içiren TAEK yetkilileri yine halka karşı suç işlemektedir. Bu felaketten ders çıkararak acilen nükleer santral ihalesi iptal edilmeli, ihalenin arka planında yer alan ilişkiler açığa çıkarılmalıdır.

1976 Yılında Alınmış Bir Yer Lisansıyla Bugün Hareket Edilemez!

1976'dan 2000'e gelindiğinde dünya konjonktürü değişmiştir. Enerjide hedefler ve yönelimler değişmiştir. Başta Avrupa kamuoyu olmak üzere tüm dünyada nükleer silahlara ve radyasyona karşı duyarlılık artmıştır.

Akkuyu nükleer santralına yönelik 26 Nisan 1976 yılında TEK'in başvurusu ile yer lisansı 11 Haziran 1976 tarihinde 1495 Sayılı AEK kararıyla verilmiştir. O dönemdeki parametrelerle bugünkü parametreler değişmiştir.

Deprem konusunda toplumda ciddi bir hassasiyet vardır. Akkuyu'nun Ecemiş Fayı'na 25 km uzaklıkta olduğu unutulmamalıdır.

Geçmişte çok dikkate alınmayan ülkemizin turizm potansiyeli olumsuz etkilenecektir. Turizm konusunda yaşanan rekabette nükleer sızıntı söylentisinin yaratacağı deprem dikkate alınmalıdır.

AB'ye girme sürecinde AB'nin bütünleşmiş bir Avrupa'da Nükleer Santral istemediği ve daha önce tasfiye kararı almış olan AB ülkeleri dışında Bulgaristan, Slovakya, ve Ukrayna'ya gibi AB'ye aday ülkelere de nükleer santrallerin tasfiye etmeyi üyelik için şart koştuğu unutulmamalıdır. Aynı koşul ülkemiz içinde geçerlidir.

Dünyada nükleer silah teknolojisinin nükleer santral teknolojisiyle paralel yürüdüğü gerçeğinden dolayı dünya kamuoyu nükleer silahlar konusunda eskisinden daha hassastır. Fransa'nın nükleer santrallerinin olağanüstü yüksek işletme maliyetlerini üçüncü dünya ülkelerine nükleer silah teknolojisi satarak finanse ettiği unutulmamalıdır.

Pakistan, Hindistan, İran ve Irak'ın böylesi bir teknolojiye sahip olmasının yarattığı hassasiyet ister istemez ülkemiz açısından da bir çekinceyi gündeme getirmektedir.

98

Nükleer Santral İçin TEAŞ yetersizdir!

Yıllardır yeniden yapılanma adına teknik dokusu bozulmuş ve bugün elinde bulunan termik santralleri bile doğru dürüst işletemeyen bir kuruma dönüştürülmüş olan TEAŞ bir nükleer santrali değil işletmek ihale dosyasını bile değerlendiremez.

Değerlendirme Komisyonu Üyeleri Mal Beyanında Bulunmalıdır!

Değişik basın kuruluşları tarafından da sık sık gündeme getirildiği gibi Nükleer Santral ihaleleri konusunda tüm dünyada rüşvet olaylarının yaygınlığı bilinmektedir. Hatta geçmişte Nükleer santral ihalesinde AECL firmasından rüşvet aldığı mahkeme kararıyla tespit edildiği için Kore Devlet Başkanı hapse mahkum olmuştu. Biz kimseyi suçlamak istemiyoruz. Ancak bu söylentilerin sonlandırılması için ihale değerlendirme komisyonunun tüm üyelerinin mal beyanında bulunmalarını istiyoruz.

Asıl önemli olanı bundan sonrasıdır. Hala yanıtlanmamış ve hiç bir dayanağı olmayan "Nükleer maceranın" nereye varacağı sorulardır.

- Hidrolik potansiyelin yüzde 30'u kullanılmışken neden nükleer santral?
- Kömür potansiyelinin . yüzde 20'i kullanılmışken neden nükleer santral?
- Jeotermal potansiyelin yüzde 2,97'si kullanılmışken neden nükleer santral?
- Rüzgar potansiyelinin yüzde 0,01'i kullanılmışken neden nükleer santral?
- En çok güneş alan ülkelerden olmamıza ve en azından ısıtmada güneşten yararlanabilecekken ve hala turistik yörelerde suyu elektrikle ısıtırken neden nükleer santral?
- Bunca riski, teknik sorunları nedeniyle gelişmiş ülkelerin terk etmeye çalışması ve 2020 yılından sonra neredeyse nükleer santral yaşam üstüne program yapılmasına rağmen neden nükleer santral?
- Mali kaynakları kısıtlı olan ülkemizde; aynı para ile üç hidrolik veya üç termik santral veya üç rüzgar veya sekiz doğal gaz santral kurmak yerine neden nükleer santral?
- Bir kilovatsaat elektrik enerjisini barajda 0.05 sente, kömürle çalışan termik santralde 3 sente, doğal gaz santralında 3 sente rüzgar santralında 4.5 sente üretmek dururken neden nükleer santralde 10 sente üretmek?
- Dağıtım sunduğumuz her yüz birim enerjinin yirmi birimini yetersiz dağıtım şebekesi nedeniyle kaybederken ve bunun yarısını daha az bir parayla kazanmak varken neden nükleer santral?

• Daha az bir parayla termik santrallerimizdeki teknolojiyi yenilemek ve artma ünitelerini kurarak termik santrallerde kapasite kullanma oranını artırmak varken neden nükleer santral?

• Binlerce bilim adamının, yöre halkının ve kitle örgütlerinin haklı tepkilerine rağmen neden nükleer santral?

• Bir vurdumduymazlık örneği olarak önümüzde duran deprem hattındaki yıkılan sanayi tesislerine rağmen fay hattı üstüne neden nükleer santral?

• Bir bomba ihbar ile boşalan Antalya turizmi örneğine rağmen neden turizm bölgesinde nükleer santral?

• Devreye girdiğinde toplam kurulu gücümüz içinde %2'lik bir pay için neden nükleer santral?

• Hem kuruluşunda hem işletme aşamasında göbekten dışa bağımlılığa rağmen neden nükleer santral?

• İkitelli'deki üç santimetreküplük bir çekirdeği bertaraf edemeyen bir TAEK'in 1000 MW'lık bir nükleer santralin radyasyonundan bizi nasıl koruyacağı sorusu ortadayken neden nükleer santral?

• Açıkça nükleer silah macerasına soyunmayı deklare eden bir siyasi parti hükümet ortağı iken neden nükleer santral?

• Dünya dağlar kadar birikmiş nükleer atıklara karşı çaresizlik içindeyken neden nükleer santral?

Ne ülkemizin kaynakları çarçur edilecek kadar çok ne de insanımız böylesi bir riske atılacak kadar değersizdir.

Ne ülkemiz ne de insanlarımızın böylesi bir maceraya ihtiyacı yok.

Nükleer maceradan vazgeçilmelidir!

Kamuoyuna saygılarımızla,

TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 2 Mart 2000

99

EMEKLİLİK YAŞINI YÜKSELTMEK 'REFORM' DEĞİLDİR!

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası(EMO) Yönetim Kurulu, son günlerde '**Sosyal Güvenlik Reformu**' adı altında tartışılmaya çalışılan yasa taslağı üzerine bir basın açıklaması yaptı

Ülkemizde ekonominin krize girdiği her dönemde '**Sosyal Güvenlik Reformu**' gündeme getiriliyor. Çözüm olarak ise, emeklilik yaşının yükseltilmesi yoluyla sistemin yeniden yapılanması öneriliyor. Ayrıca sağlık sigortasının ayrılarak özelleştirmeye tabi tutulması, önerilen reformun önemli bir parçası olarak karşımıza çıkıyor.

Kendi ülkelerinde pazarları giderek daralan uluslararası nükleer ölüm tacirleri, kurtuluşlarını bizim ülkemizde arıyorlar.

'**Sosyal Güvenlik Reformu**' adı altında gündeme getirilen bu öneriler, aslında sosyal bir devletin temel görevi olan sosyal güvenliğin kademeli olarak tasfiyesi anlamına geliyor. Bu konuda bu kadar ısrar edilmesinin ardında ise IMF dayatmaları yer alıyor, IMF, Türkiye'ye verilecek kredilere yeşil ışık yakmak için sosyal güvenliğin ticarileştirilmesi, yani herkesin parası kadar emeklilik ve sağlık hizmetinden yararlanabildiği bir sisteme geçilmesinde ısrar ediyor.

Bu dayatmanın ardında sosyal güvenlik harcamalarının kısılmasını, kamu hizmetlerinin ve kamu iktisadi kuruluşlarının özelleştirilmesini öngören yeni liberal ekonomi anlayışı yatıyor. Bu anlayışın yol açtığı küresel krizin etkileri pek çok ülkede toplumları derinden sarsmış olmasına rağmen, bu yanıltan vazgeçilmiyor.

Ülkemizde de bu yöndeki girişimler bütün

hızıyla devam ediyor ve bu durum sosyal güvenlik alanında da sıcak bir biçimde yaşanıyor. Sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılanması doğrultusundaki bu çalışmalar, IMF ve Dünya Bankası'nın önerileri ve katkılarıyla sürdürülüyor. '**Sosyal Güvenlik Reformu**' olarak adlandırılan bu hazırlıklar aslında sağlık ve sosyal güvenlik alanında kazanılmış tüm hakların aşamalı olarak geri alınmasını amaçlıyor.

Bu konu bugünlerde yine tartışma gündemine taşınmış durumda. Ancak sosyal güvenlik sisteminin sorunlarının çözümüne yönelik düşünce ve önerilerimizi defalarca dile getirmemize rağmen '**reform**' adına yine yalnızca emeklilik yaşının yükseltilmesinden söz ediliyor. Hemen belirtmeliyiz ki SSK'nın sorunu sadece emeklilik yaşına indirgenemez, çözüm de sadece emeklilik yaşıyla oynanarak bulunamaz.

Sosyal güvenlik alanında yapılacak bir reformun ana unsurunun emeklilik yaşının yükseltilmesi olduğunun iddia edenler şu gerekçeleri öne sürüyorlar:

- '**Sosyal güvenlik açığı sürdürülemez bir noktaya gelmiştir!**'
- '**Emeklilik yaşı çok düşüktür!**'

Bu gerekçeler ışığında önerilen çözüm ise bellidir. Emeklilik yaşı yükseltilmelidir!

Oysa SSK'nın asıl sorunu emeklilik yaşı değildir. SSK'nın neden bu noktaya geldiği bütün açıklığıyla ortaya konulmalıdır.

SSK, 1992 yılına kadar açık vermemiştir. Bu yıldan sonra giderek artan açıklar ise, SSK fonlarının devlet tarafından yıllarca bedava ve ucuz kaynak olarak kullanılmasından doğmuştur. Bir hesaplama göre, sadece 1945-1969 döneminde devletin kullandığı SSK fonları enflasyonun 5 puan üzerinde faiz uygulansaydı, 1994 yılında Kurum 11 milyar 772 milyon dolarlık bir gelire kavuşacaktı.

1998 Bütçe Kanunu ile SSK'nın faiz geliri elde etmesinin yasaklanması sonucu Kurum o dönem itibarıyla her ay 1.5 trilyon liralık faiz gelirinden yoksun kalmıştır. Aynı hüküm 1999 Bütçe Kanunu'nda da korunmaktadır. Bu düzenlemeyle SSK fonları Dünya Bankası'nın vadesiz hesabında tutulmakta, bankaya bedava kaynak olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'de devletin SSK'ya parasal katkısı yoktur. SSK tümüyle işçi ve işveren primleriyle finanse edilmektedir. Oysa Avrupa ülkelerinde toplam sosyal güvenlik harcamaları içinde devletin doğrudan katkısı yaklaşık yüzde 35'tir. Türkiye'de de devletin bu oranda bir katkı yapması durumunda SSK'ya bir katrilyon liranın üstünde kaynak akması mümkündür.

1999 yılında SSK açığı yaklaşık 2.4 katrilyon lira olarak öngörülmektedir. Ancak bu rakam, kamu kuruluşlarının SSK'ya olan prim borçları düşüldüğünde azalacaktır. Ayrıca, SSK'nın özel sektörden 476 trilyon lira prim alacağı

100

bulunmaktadır. Sigortaların yaklaşık yarısının eksik prim ödedikleri de bilinmektedir. Bütün bunlarda hesaba katıldığında, SSK açığının aslında 2,4 trilyonun çok altında olduğu görülecektir. Devletin faiz giderleri olarak ayırdığı 10 katrilyon liranın yanında SSK açığının öne çıkarılması sosyal devletten uzaklaşmaya yönelik bilinçli bir tercihtir.

Sosyal güvenlik alanındaki en önemli sorun kayıt dışı ekonomi, yani sigortasız çalışmadır. Bugün Türkiye’de yaklaşık 4.5 milyon işçi sigortasız çalıştırılmaktadır. Kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması durumunda SSK’nın gelirleri 1.7 katrilyon artacaktır. Ayrıca ülkemizdeki yabancı kaçak işçilerin sayısı da yüz binlerle, hatta milyonlarla ölçülmektedir. Bu da devletin vergisinin, sigortanın priminin kaçırılması anlamına gelmektedir.

İş güvencesi ve işsizlik sigortasının olmadığı bir ortamda, emeklilik yaşının yükseltilmesi ‘Mezarda Emeklilik’ ten başka bir anlam taşımamaktadır. Özellikle sendikasız işyerlerinde ve hizmet sektöründe 50 yaşını aşan işçiler nadiren işlerine devam edebilmektedirler.

Bu gerçekler ortadayken, ‘Sosyal Güvenlik Reformu’ adı altında sadece emeklilik yaşıyla oynamanın esas nedeni sosyal güvenliği bir kamu görevi olmaktan çıkarmak, sosyal güvenlik kavramını yok etmektir. Bu yaklaşımın nihai hedefi, sosyal devletin temel görevi olan sosyal güvenliği tümüyle piyasa ilişkilerine indirgemek ve özelleştirmek.

Bu arada, sağlık hizmetlerinin ayrı bir birim haline getirilmesi, hastanelerin ‘sağlık işletmeleri’ ne dönüştürülmesi ve ‘devletin sağlık hizmeti üreten değil satın alan’ bir noktaya taşınması, öncelikle sağlığın özelleştirilmesinin amaçlandığını ortaya koymaktadır.

Değerli basın emekçileri,

Bütün bunlar sosyal devleti tasfiye etmekten başka bir şey değildir. Biz bu yaklaşımı esastan reddediyoruz. Sosyal güvenlik, insanlığın tarih boyunca aradığı toplumsal güvenceler sisteminin genel adıdır ve bunu en iyi ve gerçekçi yolunun kamu eliyle sağlanabileceği görülmüştür. Sosyal güvenlik kurumlarının çeşitli sorunlarının olması ve mali desteğe ihtiyaç duyması bu gerçeği değiştirmez.

SSK’nın en rasyonel biçimde çalışması elbette bizimde talebimizdir. Ancak aksaklıklar esas olarak bugüne kadar ki hükümetlerin uygulamalarından kaynaklanmıştır. Bu nedenle öncelikle SSK’nın idari özerkliğe kavuşturulması gerekmektedir. Bir reformdan söz edilecekse bunun ilk adımı idari özerkliğin sağlanmasıdır.

Reformun ikinci önemli adımı ise kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınmasıdır. Ülkemizdeki 4.5 milyon civarındaki sigortasız çalışanın sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınması kurumun gelirlerini hızlı bir şekilde yükseltilecektir.

Bir başka önemli unsur iş güvencesi ve işsizlik sigortasının mutlaka uygulamaya konmasıdır. Bunlar olmadıkça, insanların emekli olabilme umudu azalacak; Bu ise, sistem dışına kaçırtarak, dolayısıyla yine krizle karşı karşıya kalınacaktır. Emeklilik yaşının makul bir düzeye yükseltilmesi ancak bütün bunlardan sonra tartışılacak bir konudur.

Bütün bu koşullar gerçekleşmediği takdirde, EMO Yönetim Kurulu olarak ‘Sosyal Güvenlik Reformu’ adı altında gündeme getirilecek dayatmaların karşısında olacağımızı bir kez daha ifade ediyor ve çözüm önerilerimizi yineliyoruz.

Sosyal güvenlik devlet politikası hale getirilmelidir.

SSK’nın yönetimi özerk ve demokratik olmalıdır.

Sosyal sigortalıların finansmanına devlet katkıda bulunmalıdır.

Kayıt dışı sektörün kayıt altına alınması, sigortalı sayısının artırılması açısından zorunludur.

İşsizlik sigortası oluşturulmalıdır.

İş güvencesi sağlanmalıdır.

SSK, karşılığında primini almadığı sosyal risklerden sorumlu tutulmamalıdır.

İşçi ücretlerinden kesilen sosyal sigorta primlerinin kuruma zamanında yatırılmalarını sağlayıcı

İş güvencesi ve işsizlik sigortasının olmadığı bir ortamda, emeklilik yaşının yükseltilmesi ‘Mezarda Emeklilik’ ten başka bir anlam taşımamaktadır.

101

yasal ve idari düzenlemeler yapılmalıdır.

SSK gayri menkullerini satışı, kurumun mali dengesinin düzeltmek için bir çözüm değildir.

Toplanan primler ilgili sigorta kolunda kullanılmalıdır.

Koruyucu hekimlik hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

Hastane, poliklinik, dispanser olanakları geliştirilmelidir.

Kayıt sistemi teknolojik gelişmelere göre yeniden yapılmalıdır.

Sigorta bildirim hakkı işçilere de tanınmalıdır.

Değerli arkadaşlar,

Gündemdeki bir diğer konu ise kamu çalışanlarına yapılacak ücret zammı ile ilgilidir. Burada sorun kamu çalışanını yüzde 5 ya da 10 puan fazla zam vermek değildir. Asıl sorun bütçede faiz giderlerinin, dolayısıyla 5000 civarındaki rantiyeye 10 katrilyon verilirken, 2 milyonu aşkın kamu personeline sadece 6.5 katrilyon ayrılmış olmasıdır.

Bu çarpık tablo düzeltilmedikçe kamu çalışanları hep 'kaynak tüketen' olarak görülmeye devam edecektir. Bu zihniyet mutlaka değişmelidir. Çözüm yüzdelerle değil kamu çalışanlarının grevli ve toplu sözleşmeli sendikal haklarını tanımak, ve onlarla toplu pazarlık masasına oturaktır.

TMMOB EMO Yönetim Kurulu

BASIN AÇIKLAMASI ÖZETİ

3096'nın iptali kaçınılmazdır!

Anayasa Mahkemesi, Danıştay'ın 3096 sayılı "Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkındaki Kanun"un "görevin düzenlenmesini" öngören 3. Maddesinin

itiraz yoluyla iptalini, "davada uygulanacak kural olmadığı" gerekçesiyle beşe karşı altı oyla reddetmiş bulunmaktadır. Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu, 3096 sayılı yasanın Anayasa'ya aykırılığı tezinin güncelliğini yitirmeyeceğini vurgulayan bir açıklama yaptı. EMO, açıklamasında şu görüşlere yer verdi.

3096 sayılı yasa, 1984 yılından bu yana geçen süre içerisinde Türkiye'deki özelleştirme uygulamalarının ancak bir *yağma hukuku* çerçevesinde yürüyeceğinin somut bir ifadesi olarak karşımıza çıktı. 3096 sayılı yasa kapsamında yapılan özelleştirmeler, asanın uygulamada olduğu dönemi adeta "hukuk skandalları tarihi"ne dönüştürmüş bulunmaktadır. Danıştay İdari Dava Genel Kurulu'nun, 3096 sayılı yasanın yol açtığı yağma hukukuna geçit vermeyen tarihi kararı ne yazık ki Anayasa Mahkemesi tarafından "usulen" geri çevrilmiş bulunmaktadır.

Elektrik Mühendisleri Odası açıklamasında "10. Dairenin, Yeni bir İdari Dava Daireleri genel Kurulu kararı beklenmeksizin, 10. Daire'de görüşülmeye devam eden davalarla ilgili olarak, 3096 sayılı yasanın Anayasa'ya aykırılığı itirazıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasının kaçınılmaz hale geldiğini düşünüyoruz" görüşüne yer verildi.

EMO Yönetim Kurulu bugüne değin 3096 sayılı yasa kapsamında yapılan özelleştirmelerle ilgili olarak açmış oldukları onlarca davada yasanın iptali istemini dile getirdiklerini vurgulayarak şu görüşlere yer verdi: "enerji sektöründe yaşanan yönetim krizini yaratanlar, bugüne değin hukuku devre dışına çıkararak yağmaya zemin hazırladılar. Hukukun üstünlüğüne inanan hiç kimse bu süreci görmezden gelemez".

"Yabancı sermayenin ve büyük medya tekellerinin ve yürütme organının, yargı üzerinde estirdikleri "alan rüzgarı" uzun süre etkili olmayacaktır. 3096 sayılı yasaya göre yapılan tüm görevlendirme ve ihaleler, Türkiye'nin kamusal geleceğini ve Türkiye'de hukukun üstünlüğünü tasfiye girişimleri olarak tarihteki yerini almıştır.

Türkiye'nin bağımsız bir enerji politikasına gereksinimi olduğuna inanan herkes, enerji sektöründeki yağmayı örtbas etmeye yönelik her girişimi aşmak doğrultusunda çalışmak zorundadır. Türkiye'nin enerji geleceği, ETKB'nin teslimiyetçi bürokratlarıyla yönetilemeyeceği gibi, enerji sektöründe büyük vurgunlar peşinde olan yabancı sermayenin ve medya tekellerinin kar eksenine de oturtulamaz.

3096 sayılı yasa Anayasa Mahkemesi'nin kapısını aşındırmaya devam edecektir. Türkiye bir gecekondu devleti değildir. Türkiye'de hukukun üstünlüğü, yürütmenin bütün müdahalelerine rağmen hakim olmak ve herkes tarafından benimsenmek zorundadır. Yürütme yargıya dönük müdahalelerine son vermelidir. Hukukla enerji arasındaki köprü uçurulduğunda Türkiye'nin hem hukuk, hem de enerji

geleceği karartılmış olur. Danıştay'ın 3096 ile ilgili tarihi kararı Türkiye'de geçerliliğini korumaya devam edecektir."

EMO/BASIN BÜROSU - 21 Temmuz 1998

EMO 36. DÖNEM 1. KOORDİNASYON TOPLANTISI BASIN BİLDİRİSİ

Elektrik Mühendisleri Odası 36. Dönem 1. Koordinasyon Toplantısı Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Trabzon Şubeleri ve Merkez Yönetim, Onur ve Denetleme Kurulları'nın katılımıyla Bursa'da toplanmış ve Kurulumuz aşağıdaki açıklamanın kamuoyuna duyurulmasına karar vermiştir.

75. yılını kutlayan Cumhuriyetimiz tarihimizin en büyük kriziyle karşı karşıya. Türkiye'nin iktisadi ve sosyal dokusu, ülkeyi yöneten sınıfların dar çıkar eksenine hapsedilmiş durumda. Uluslaşın sermayenin dünya çapında küreselleşme adı altında yürüttüğü program, gelişmekte olan ülkelerin geleceğe dair hayallerini dahi satın almaya kalkışıyor.

Türkiye, küreselleşme saldırısının en ağır biçimiyle karşı karşıya; çünkü ülkemizi yöneten hükümetler mandacılığı kader, bağımsızlığı lüks olarak görmeye eğitilmiş durumda tarihimizin en büyük krizi, evet; *gaflet, dalalet ve hatta hıyanet* çizgisinin derinleştiği bir kriz. Bir yanda şeriatın kamusal hayatı işgal etmesine seyirci kalan bir bakarkör ve istirmarcı yönetim geleneği, öte yanda devlet içerisinde yuvalanmış çetelerin hukuk devletini ortadan kaldıran ilişkiler ağı.

2000 yılının eşliğinde Türkiye'de egemen olan zihniyete baktığımızda, 65 milyon nüfusu zorlayan bu ülkenin ekonomi alanında büyük eşitsizliklerin içine itildiğini görüyoruz. Daha önemlisi, özelleştirme adı altında yürütülen uluslaşırı sermayenin ve yerli işbirlikçilerinin büyük yağma operasyonu Türkiye halkına adeta "başka çıkış yok" mesajıyla yutturulmaya çalışılmaktadır. Ulusal bağımsızlık mücadelesinde "Düvel" Muazzama"ya dişyle tırnağıyla meydan okumuş bir ülke, bugün "ruhunu" sömürgecilere satmış, yeni bir yöneticiler kuşağını oluşturuyor. Cumhuriyetin 75. Yılıni kutlayan Türkiye için, bu hicap verici bir tablodur.

Bu ülkenin eğitim ve sağlık hizmetleri pazara çıkarılıyor. Bu ülkenin enerji ve maden kaynakları yabancı sermayenin beklentilerine uygun bir halde satılıyor. Bu ülkede haberleşme hizmetleri, tersaneler, limanlar, barajlar, dağıtım şebekeleri—yani Cumhuriyetin ekonomik ve teknik alt yapısı—devleti küçültmek, mülkiyeti tabana yaymak, verimliliği arttırmak yalanlarıyla satışa çıkarılıyor. Bunu 1950'den bu yana siyasal iktidan elinde bulunduran sağ iktidarlar, pervasız ve basiretsiz

bir tutum içinde gerçekleştiriyor. Şimdi neo-liberalizmin "vahşi kapitalizme" özleminin ifadesi olan politikalar, Türkiye'nin yoksul, emekçi halkını siyaset sahnesinin dışına iten girişimlerle iç içe yürütülüyor.

Elektrik Mühendisleri Odası'nın 36. Döneminin ilk Koordinasyon Toplantısı, ülkemizi kuşatan sorunlar ağının kördüğüm haline geldiği bir zamanda gerçekleşiyor. EMO, özelleştirmeye karşıdır. Çünkü Türkiye'nin kamusal geleceğini kurmaya yönelik yatırım programlarının ivedilikle uygulanmasından yanadır.

Elektrik Dağıtım Şebekeleri Yağma Hasan Böreği Cumhuriyeti

İçinde bulunduğumuz dönemde enerji sektörü, özelleştirme politikaları sayesinde tam bir kaos ve yağma sürecine tabi tutulmuştur. İdare, hukuk devleti olmanın gerektirdiği mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu değil, bırcılu ve tabi olduğu sermaye kesimlerinin beklentilerine uymayı esas almaktadır.

Dağıtım şebekelerinin özelleştirilmesi girişimi, 24 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazete'de yer almıştı. Aradan geçen zaman içinde RefahYol hükümeti düşürüldü, Anadol-D hükümeti kuruldu. Fakat enerjideki yağma operasyonu hızını arttırarak devam etmekte. Öyle ki, Anayasa Mahkemesi kararlarına göre KİT'lerin özelleştirilmesinde gerçek değerlerin gözetilmesi gerekirken, KİT'lerin satışında tam bir karmaşa hakim olmuştur. Dağıtım şebekelerinde ise bu tablo vahim bir boyuttadır. Görev verme sözleşmeleri hazırlanış yöntemleri açısından, satış yönteminde uygulanacaklar esaslar açısından ve en önemlisi kamuya yönelik bir istismarın bizzat özelleştirmeyi gerçekleştirecek kamu görevlileri tarafından tezgahlanması anlamına gelmektedir. Dağıtım şirketlerinde, özelleştirme uygulamalarıyla ilgili Anayasa Mahkemesi kararlarına uymamak için adeta özel bir kararlılık gösterilmektedir. Oysa bu dağıtım

103

şebekelerinde, herkesin vergileriyle finanse edilmiş, yani kamu sermayesiyle tamamlanmış bir çok yatırım ve tesis vardır. Dağıtım müesseselerinde görevlendirilen şirketler, yapımına hiçbir katkıda bulunmadıkları tesisleri bedelsiz olarak teslim almaktadırlar. Bu Anayasa Mahkemesi'nin bugüne değin vermiş olduğu kararlara taban tabana zıt bir uygulamadır. Görevlendirme işlemleri başından itibaren Anayasa'ya aykırı olarak yapılmıştır. EMO olarak, bu görevlendirme kararlarının kamusal geleceğimizi açısından acilen iptal edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Dağıtım özelleştirmesinin başka bir yüzü: medya tekelleri

Bilindiği gibi İstanbul ili, Trakya yakasının elektrik dağıtım görevi Doğan Şirketler Grubu'na (Kanal D), Bursa-Yalova Bölge elektrik dağıtım görevi İhlas Holding'e bırakılmıştır. Yine Ceylan İnşaat A.Ş. (CTV) Kocaeli Gebze bölgesinin elektrik dağıtım görevini, Süzer Holding A:Ş: (Kent TV) İzmir-Manisa bölgesinin elektrik dağıtım görevini, Avrupa ve Amerika Holding A:Ş: (Show TV) Balıkesir-Çanakkale bölgesinin elektrik dağıtım görevini almış bulunmaktadır.

13 Nisan 1994 günü kabul edilen 3984 sayılı RTÜK yasasının 29. Maddesinde aynen şöyle denmektedir: *"Belirli bir özel radyo ve TV kuruluşunda yüzde 10'dan fazla hissesi olanlar devletten, diğer kamu tüzel kişilerinden ve bunların doğrudan veya dolaylı olarak katıldıkları teşebbüs ve*

ortaklıklardan herhangi bir taahhüt işini doğrudan ve dolaylı olarak katıldıkları teşebbüs ve ortaklıklardan herhangi bir taahhüt işini doğrudan ve dolaylı olarak kabul edemez ve menkul kıymetler borsalarında muamelede bulunamazlar." Bu yasağın amacı, günümüz bilim ve teknolojik gelişmeleri karşısında büyük bir güç haline gelen radyo ve TV yayıncılığı işi yapan kişi ve kuruluşların bu güçlerini, eşitliğe, rekabete ve demokratik toplum gereklerine aykırı olarak kullanmalarını engellemektir.

Radyo ve televizyon kuruluşlarında, o kuruluşları yönlendirme etki ve gücünü kendisinde sağlayacak oranda hisse sahibi olanlar, bu tür ihalelere girdikleri takdirde, işin doğası gereği kendi şirketlerini ön plana çıkaran, rakiplerini de kötüleyen yayınlar yapma keyfiyetine sahip olabilmektedirler. Bu kişi ve kuruluşlar gerektiğinde ihaleyi kazanabilmek için yasama ve yürütme organları ve bu organları oluşturan kişiler üzerinde çeşitli biçimlerde baskı kurabilmek gibi girişimlerde bulunabileceklerdir. 1998 Türkiye'si'nde yeni bir çete ile karşı karşıyayız. Bu çete, Susurluk çetesi gibi hukuk tanımazdır ve halka karşıdır. Dar çıkar ilişkileri koridoruna, Türkiye'nin kamusal geleceği parsellenerek sığdırılmaya çalışılmaktadır. Dağıtım şebekelerinin İşletme Hakkı Devirleri'ni ele geçirmek, medya patronları açısından kritik önem taşımaktadır. Öyle ki kimi medya grupları, enerji ihaleleri öncesinde devlet üzerinde etkilerini arttırabilmek için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda müsteşarlık ve genel müdürlük yapmış bürokratları, holdinglerinin tepe noktasına taşıyabilmektedirler. Böylelikle bir talan sofrasına çevrilen enerji sektöründe uygun kapıları açabilecek yönetim yapısını oluşturabilmektedirler.

EMO olarak, çok geç olmadan şunu herkesin bilmesini isteriz ki, Türkiye'de ETKB tam anlamıyla bir yağma bakanlığına dönüştürülmüştür. Medya gruplarının enerji sektörüne yönelik kabaaran iştahı, demokrasimizin geleceğini tehdit etmektedir. Siyasal ve yönetsel düzeydeki yozlaşma, ticari rant beklentisine medya tekelleriyle birlikte kontrolsüz bir şekilde dönüşmüş bulunmaktadır. Dağıtım şebekelerinin özelleştirilmesi, sektör personelinin geleceğini de belirsizliğe itmektedir. Dağıtım şebekelerinin özelleştirilmesiyle birlikte bu sektörde kamunun işveren niteliği ortadan kalkmakta ve özel şirket oluşmaktadır. Bu müesseselerde bugün çalışmakta olan memur ve sözleşmeli personel, işletme hakkı devrinin görevlendirmeyle tamamlanmasıyla birlikte bu statülerinin dışına çıkmak zorunda kalacaklardır. Kamu bünyesinde çalışmadıklarından memur ve sözleşmeli personel olmaları mümkün değildir.

Peki ne olacaklardır? Bu konuda personele ilişkin hiçbir düzenleme yapılmamıştır. Çalışanların durumu tamamen belirsizliğe havale edilmiştir. Kar güdüsüyle çalışan özel şirketlerin, çalışanları düşünmesi olanaklı mıdır? Tablo açıktır: Birileri kar etsin diye gerçekleştirilen İşletme Hakları Devirleri

104

Medya gruplarının enerji sektörüne yönelik kabaaran iştahı, demokrasimizin geleceğini tehdit etmektedir.

işlemleri, binlerce çalışanın işsiz kalmasına neden olacaktır. Bunu engelleyecek hiçbir yasal düzenleme mevcut değildir. Yani bir gecekondu devleti anlayışı içerisinde "ben yaptım oldu" diyen bürokratlarla "bana dağıtım vereceksin" diyen medya patronları "birbirimizi memnun edelim" diye düşünen siyasetçiler arasında "al gülüm-ver gülüm oyunu oynanmaktadır.

İşletme Hakkı Devirleri sonrası, bugüne kadar abonelerden alınan tesise iştirak bedelleri, devralan şirkete verilecektir. Tesise iştirak bedelleri abonelerin kamu hizmetine katkıda bulunması amacıyla ödenmektedir. Özelleştirme gerekçelerinden birisi, kamu hizmeti niteliğinin değiştiği iddiasıdır. Özelleştirmecilerin mantığına kalırsa bu tür hizmetlerin artık kamu hizmeti sayılmaması gerekmektedir. Kar-zarar mantığına dayalı özel sektör anlayışının tüm hizmetlere uygulanması öne sürülmektedir. Madem ki özel sektör elektrik dağıtım işini bu devirler sonrasında kar-zarar hesabı üzerinden yürütecektir, öyleyse aboneler neden tesise iştirak bedelini ödesin?

İşletme Hakkı Devri yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılan özelleştirmeleri, Danıştay'a yaptığımız başvuruyla takip etmekteyiz. Bu konuda yaptığımız Anayasa'ya aykırılık itirazının kamu lehine sonuçlanması, herşeyden önce Danıştay'ı devre dışı bırakmak isteyen ve Anayasa Mahkemesi üzerinde ekonomik, teknik ve hukuksal hiçbir dayanağı olmayan bir yalanlar hegemonyası kurmaya çalışanlar için anlamlı bir hukuk dersi olacaktır.

EMO olarak, önceden kamuoyuna açıkladığımız raporlarda da ısrarla vurguladığımız bir gerçeği bir kez daha kamuoyunun bilgisine sunmak istiyoruz. Dağıtım müesseseleri için öngörülen 30 yıllık devir bedeli; 2 milyar 625 milyon dolardır. Oysa yalnızca bu dağıtım müesseselerine, devletin bugüne değin yapmış olduğu ve bir kısmı hala devam eden yatırımların toplam tutarı; 59 milyar 147 milyon 55 bin dolardır. Bu müesseselere elektrik abonelerinin katılım payı ise 5 milyar 551 bin dolardır. Peki bu kurumlar devredildikleri 30 yıllık süre içinde ne kadar kar edeceklerdir? 31 milyar 500 bin dolar. Bu rakamlar bizim ülke olarak, elektrik aboneleri olarak nasıl bir akıl, mantık almaz yağma operasyonu ile karşılaştığımızı gözler önüne sermektedir. Bunu etik olarak Türkiye halkına açıklamak mümkün olmadığı gibi ekonomik, teknik ve hukuksal olarak da izah edebilmek mümkün değildir.

Türk Telekom nereye koşuyor?

Bir süredir kamuoyunda Türk Telekom ve GSM işletmecisi şirketler arasında lisans anlaşmalarını müteakip yapılan ara bağlantı anlaşmalarının Türk Telekom'u zarara uğrattığına dair söylentiler dolmaktadır.

27 Nisan 1998 tarihinde Telsim ve Türkcell'le imzalanan lisans

anlaşması ile birlikte GSM işletmecileri kendi ücretlerini belirleme ve abonelerden tahsil etme hakkına kavuşmuşlardır. Bu durumda artık ülke sınırları içerisinde birden fazla işletme vardır ve bu işletmeciler kendi şebekelerinde başlayıp başka bir şebekede sonlanan çağrılar için, diğer işletmeci verdiği hizmet karşılığında bir ücret ödemek zorundadırlar. Bu ücret esaslarının belirlenmiş olduğu bir ara bağlantı anlaşmasının GSM işletmecileri ile Türk Telekom arasında yapıldığı duyumları almış bulunuyoruz.

Yeni aldığımız duyumlar, Türk Telekom ile GSM işletmecileri arasında imzalanan anlaşmaların asimetrik olduğu yönündedir. Yani Türk Telekom şebekesinde başlayıp GSM şebekesinde sonlanan 1 dakikalık çağrı için Türk Telekom'un GSM işletmecisine ödediği para ile ters yöndeki 1 dakikalık bir çağrı için GSM işletmecisinin Türk Telekom'a ödediği paranın eşit olmadığı, üstelik bu eşitsizliğin her durumda Türk Telekom'un aleyhinde olduğudur. Türk Telekom şebekesinde başlayıp bir GSM şebekesinde sonlanan çağrının bir dakikası için aboneden tahsil edilen yaklaşık 33 cent'lik ücretin 6 Cent'ini Türk Telekom, 27 Cent'ini GSM işletmecisi; bir GSM işletmecisinin şebekesinde başlayıp Türk Telekom'un şebekesinde sonlanan çağrının bir dakikası için aboneden tahsil edilen yaklaşık 30 cent'lik ücretin 1.5 Cent'ini Türk Telekom, 28.5 Cent'ini GSM işletmecisi almaktadır.

Ara bağlantı anlaşmasının açıklanmaması, Türk Telekom'un zarara uğratıldığı şüphelerini güçlendiriyor. Dünyadaki son eğilimler ara bağlantı anlaşmalarının işletmeler özel bile olsa açıklanması ve simetrik olması yönündedir. Çünkü gizli tutulması işletmeciler arasında ayrımcılık ve kayırmacılık yapılması olasılığını gündeme getirmekte ve asimetrik anlaşmalar abonelerin daha yüksek telefon faturaları ödemesine sebep olmaktadır.

Rekabet kurallarına uymak ve tüketicinin korunması açısından ara bağlantı anlaşmasının açıklanması zorunludur.

105

Üstelik Türk Telekomünikasyon A.Ş. halen yüzde yüz kamu kuruluşu olduğundan, aynen kamu ihalelerinde olduğu gibi bu tür bir ticari etkinliğin de kamuoyunun denetimine açık olması gereklidir. Bu anlaşmanın açıklanması kamuoyundaki söylentilere son verecek ve Türk Telekom çalışanlarının üzerinde varolan baskıyı kaldıracaktır.

Yukarda sayılan gerekçelerden ötürü, Türk Telekom ile GSM işletmecileri Türkcell ve Telsim arasında yapılan ara bağlantı anlaşmalarının kamuoyuna açıklanması için Elektrik Mühendisleri Odası Türk Telekomünikasyon A.Ş.'ye idari başvuruda bulunmuştur.

Türkiye bir yol ayrımındadır

EMO, enerji sektörünün, iletişim ve bilişim sektörlerinin odasında yer alan bir meslek örgütü olarak tarihi bir sorumluluk altındadır.

Türkiye yol ayrımındadır.

Bir yanda küreselleşme adı altında ülkemizi sömürgeleştirmek isteyenlerin bir Türkiye resmi vardır. O resimde ulusaşırı sermayenin dayanağı yağma hukuku vardır. Çok taraflı yatırım anlaşmaları (MAI) ve uluslar arası tahkim dayatılmaktadır. Özellikle özelleştirmenin iştah kervanının lokomotifini olan enerji ve iletişim sektörü stratejik önemdedir.

EMO, ÇTYA'nın karısında bağımsız demokratik Türkiye özleminin ve mücadelesinin bir parçası olarak Ulus-Devletin yanındadır.

Türkiye yol ayrımındadır. Ya geleceğini Türkiye halkının söz, yetki ve ararına bağlı olarak belirleyecektir. Ya da ABD ve diğer emperyalistlerin biçmiş olduğu rolü oynayacaktır.

Türkiye ya ABD Ticaret Bakanı Daley'in "Anayasa Mahkemesi'ni yabancı sermayenin önünde engel olmaktan çıkarın" buyruğuna uyacaktır. Ya da kamu çıkarını gözetken Danıştay ve Anayasa Mahkemesi'nin üzerinde baskı kuranların karşısına "bağımsız yargı" şiarıyla çıkacaktır. Çünkü geldiğimiz nokta

bağımsız yargı ile bağımsız Türkiye talebinin ayrılmaz bir içerik taşıdığını göstermektedir.

Türkiye yol ayrımındadır.

Ya bilim ve teknoloji alanında atılım yapacak bir bilim ve teknoloji politikası oluşturacaktır. Ya da gelişmiş ülkelerin "teknoloji hurdalığı" haline gelerek, ancak "tüketen" bir ülke olarak kendi geleceğine bir duvar örecektir.

21 Haziran 1998

BASIN AÇIKLAMASI

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği - Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) ile HABER - SEN Türk Telekom A.Ş.'deki son gelişmeler üzerine ortak bir basın açıklaması yaptılar. EMO Lokali'de EMO Yönetim Kurulu Başkanı Ali YİĞİT ile HABER - SEN Genel Başkanı İsmail ÇINAR tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen basın toplantısında Türk Telekom A.Ş.'deki son gelişmeler değerlendirildi.

Daha önceleri akademik düzeyde tartışılan özelleştirme kavramı 1980'li yıllara geldiğinde gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde pratik bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Önceleri verimlilik, karlı çalışma, sermayenin tabana yayınlanması, demokratikleşme gibi süslü kavramlarla başlatılan özelleştirme uygulamaları bugün tüm bu söylemleri redderek bir dayatma şeklinde enerji ve haberleşme gibi stratejik öneme sahip sektörlerinde bir dayatma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Globalleşme/küreselleşme adına her ne varsa satılık hale getirilmekte ve en temel ihtiyaçlar olan sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, enerji ve haberleşme alanları tamamen ticarileştirilmektedir. Yani temel ihtiyaçlarda bile insanlar ancak paraları ölçüsünde yararlanacakları bir noktaya itilmektedirler. Bu durum toplumdaki dengesizlikleri iyice artırmış ve yeni sosyal problemleri beraberinde getirmektedir. Bilgi toplumu olma söylemiyle gündeme getirilen ve küresel ölçekte haberleşme ağlarını uluslararası tekellerin denetimine açan anlayış ulusal sınırları zorlamakta ve sermayenin önündeki engeller ortadan kaldırılmaktadır.

İşte bu noktada ülkemiz gerçekten "Bilgi Toplumu" özelliklerini taşımakta mıdır? Nimetlerinden yararlanmakta mıdır? Türkiye'de resmi hamaset uzun süre "Çağ Atlama" üzerine çeşitlemeler taşıdı. Ekonomimiz dış borç yükü ile yüksek enflasyona sıkışmış durumdadır. Dünyada gelir dağılımı en bozuk ülkeler arasındayız. İşsiz nüfusumuz onbeş milyonu aşmış durumdadır.

Büyüme oranları yetmişyedi yıllık Cumhuriyet tarihimize de düşük oranlarında seyrediyor. Beşyüz büyük firmanın ilan edilen tablolarındaki karlarının büyük kısmı üretim dışından yani faiz ve ranttan kaynaklanıyor.

106

Özelleştirme adı altında ülkemizin yetmişyedi yıllık birikimi olan enerji ve haberleşme altyapısı yağmaya açılıyor. Bu yağma sürecinin mimarı uluslararası finans kuruluşları, uygulayıcısı ise son yirmi yılın iktidarlarıdır.

PTT'de ilk özelleştirme uygulamaları PTT ARLA'nın TELETAŞ'a dönüşmesi ve TELETAŞ'ın satışıyla başladı.

Uluslararası tekeller önce araştırma geliştirme faaliyetlerini engellediler. Kendilerine rakip yerli teknolojileri ortadan kaldırdılar. PTT, bir yandan altyapı işlerini ve santral kurma/ işletme faaliyetlerini başarıyla sürdürürken diğer yandan araştırma geliştirme (AR GE) faaliyetlerini başarıyla gerçekleştiren bir kuruluştur. Kendi içinde PTT ARLA olarak başlatılan AR-GE çalışmaları ile iyi bir teknolojik düzey yakalanmış ve AR-GE konusunda başarılı olunmuştur. Daha sonra PTT ARLA'ya ITT ortak edilerek TELETAŞ A.Ş. kurulmuş ve TELETAŞ'ın %49'luk hissesi özelleştirilmiştir. Daha sonra 1993 yılında %2'lik altın hissenin de ALCATEL'in eline geçmesiyle yerli teknoloji tamamen tasfiye edilmiştir. Bu uygulama PTT'deki ilk ciddi özelleştirmedir.

PTT'de ikinci özelleştirme adımı PTT'nin Posta İşleme A.Ş. ve Türk Telekomünikasyon A.Ş. olarak ikiye ayrılmasıyla sürdü.

Her ne kadar elektronik haberleşme ile posta haberleşmesinin farklı olması gibi bir teknik nedene dayansa bile 1994 yılında başlatılan ve 1995 yılında fiili olarak tamamlanan süreç uluslararası kuruluşlar için cazip olmayan ve stratejik olarak önemli olmayan posta hizmetlerinin kamuda kalması ve TT'nin satılmasına yönelik bir uygulamadır.

PTT'deki özelleştirme uygulamaları Türkiye Paket Anahtarlamalı Data (TURPAK) şebekesinin özelleştirilmesiyle sürmüştü ve daha sonra Uydu Yer Hizmetleri ve TÜRKSAT'ın 1995'te özelleştirilmesi tamamlanmıştır.

TT'deki önemli bir kilometre taşı GSM hizmetlerinin özelleştirilmesidir.

GSM hizmetlerinde 2 Temmuz 1993'te TÜRKCELL ve TELSİM adlı iki A.Ş. oluşturulmuş ve 2983 Sayılı yasa ve 233 sayılı KHK ile onbeş yıl gelir paylaşımı anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşmalara göre gelirlerin % 32.9'u TÜRKCELL ve TELSİM'e

geri kalanı PTT(TT)'ye verilecektir. Onbeş yılın sonunda da mülkiyet tamamen PTT(TT)'ye geçecektir.

Ancak 1999 Şubat'ında 1.000.000.000 Amerikan dolarına GSM hizmetleri TÜRKCELL ve TELSİM'e devredilmiştir. Bu paranın nerede kullanıldığı belli değildir.

TT'deki özelleştirme uygulamaları karlı bir alan olan kablo Tv işletmesinin 1997 yılına kadar parça parça bir kaç kuruluşa devredilmesiyle sürmüştür.

Haberleşme sektöründeki özelleştirmelerin en büyüğü ve son halkası TT'nin satışı

Ve TBMM, "Telgraf ve Telefon Kanunu, Ulaştırma Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Telsiz Kanunu ve Posta, Telgraf ve Telefon İdaresinin Biriktirme ve Yardım Sandığı Hakkında Kanun ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında KHK eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair" 4502 Sayılı Kanunu, 27 Ocak 2000 tarihinde çıkararak haberleşmedeki özelleştirme uygulamalarını ve yeniden yapılanmayı tamamladı.

Dünya Ticaret Örgütü'ne üye altmışsekiz ülke 1997 Şubat ayında Cenevre'de Uluslararası Haberleşme Hizmetleri Antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşmalarla az gelişmiş ülkelerin haberleşme sektörleri uluslararası rekabete açılacak, yani özelleştirilecektir. Bu işten de başta ABD ve İngiltere'nin uluslararası şirketleri karlı çıkacaklardır.

Biliyorsunuz bütün sanayileşmiş ülkeler, bugün sahip oldukları ekonomik gücü korumak, büyümelerini sürdürmek ve küresel boyuta yayılan rekabette üstünlük sağlamak amacıyla enformasyon alanında büyük bir atılım içindedirler. Ulusal Enformasyon Altyapılarını kurmak için somut adımlar

Haberleşme altyapısı yeni sömürgecilik modelinin en önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır.

107

atmış bulunuyorlar. Uluslararası düzlemde ekonomik ilişkilerin kurulacağı ulusal enformasyon ağları, 21. yüzyılın başında kritik bir önem taşımaktadır. Şüphe yok ki enformasyon teknolojilerine sahip olmayan uluslar yaşamlarını sürdürebilmek için bu teknolojileri ithal etmek durumunda kalacaklardır. **"Bilgi Toplumunun"** temelini telekomünikasyon hizmetleri oluşturmaktadır. Bu sektörde koruma duvarlarının tamamen ortadan kalkması halinde bu pazardan, sadece telekomünikasyon alanında gelişmiş ülkeler yani rekabet gücü olan ülkeler büyük pay alabilecektir.

İngiltere'nin Science Policy Research Unit adlı bilim politikası kurumu uzmanlarından Richard Hawkins, **"Enformasyon ve iletişim teknolojileri alanında yeterli özgün teknoloji, sanayi, AR-GE, üretim ve pazarlama yeteneğine sahip"** Türkiye'yi, 21. yüzyılın küresel iletişim altyapısının kuruluşuna damgasını vuracak ülkeler arasında sayıyor. Hawkins'in de haklı olarak belirttiği gibi Türkiye haberleşme altyapı yatırımlarının %85'ini bu güne kadar öz kaynaklarıyla yapmış bir ülkedir, sayısallaşmada çoğu OECD ülkesinin önünde yer almaktadır. Communication Week dergisinin 1997 yılında yayınladığı OECD ülkeleri sıralamasına göre TT hat kapasitesi, hizmet çeşitliliği ve istihdam hacmi gibi ölçütlere vurulduğunda dünyanın ilk elli işletmesi arasında bulunmaktaydı.

Ancak özelleştirme programı TT'nin bu stratejik ağırlık ve önemini ortadan kaldırmaktadır. Türkiye'nin kendi beyin gücünü seferber etmesine, sistemin teknolojisini geliştirmesine zemin hazırlamak yerine, dünyada bu alanda yaşanan trendi görmezden gelerek, sektörün önünü tıkamaktadır. Ülkemizin diğer sanayilerinde olduğu gibi elektronik ve bilgi teknolojilerinde de ithal eden konumundayız. Avrupa Birliği'ne girebilme uğruna kontrolsüz bir şekilde açılan gümrük kapıları, zaten korumasız ve kendi gücüyle giden sektöre ciddi bir darbe vurmuştur. Türkiye'nin önünde telekomünikasyon alanında fazla seçenek

bulunmamaktadır. Ya 21. yüzyılda kendi teknolojisini yaratma kararını vererek gelişmiş bir ülke olacağız, ya da gelişmiş ülkelerin sömürgesi...

Önümüzdeki yüzyıl bilginin kendisi kadar onu taşıyan altyapının da önemli olacağı bir dönemdir. Bu yüzden ülkemizin haberleşme altyapısı sürekli olarak yabancı tekeller tarafından satın alınmak istenmektedir. Haberleşme altyapısı yeni sömürgecilik modelinin en önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır.

Bildiğiniz gibi Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Projesi (TUENA), Ulaştırma Bakanlığı ve TÜBİTAK işbirliği ile yürütülmektedir. TUENA Projesi'nin ortaya çıkardığı gerçekleri ve atılması zorunlu olan adımları kavrayacak bir siyasal irade olmadığı için ne yazık ki bu değerli çalışmayı da belirsizlik beklemektedir. TÜBİTAK TT'nin özelleştirilmemesi gerektiği konusunda görüş bildirmektedir.

Bugün global krizle karşı karşıyayız. Zaten ekonomisi ranta dayalı ve yatırımları geri plana itmiş bir ülkede kriz dönemleri, krizi aşma yeteneği ve basiretine sahip bir kolektif iradeyi gerektirmektedir. Bilgi teknolojilerinden yararlanabilme yeteneğimiz, bilgiyi kullanma yeteneğimizle doğrudan ilgili olduğu için; bu global krizin Türkiye'ye yansıma süreçlerine müdahale yeteneğimiz de ülke potansiyelini etkin ve verimli kullanabilmemize bağlıdır.

EMO ve HABER SEN olarak özelleştirme uygulamalarını başından beri ülke ve kamu çıkarlarımıza aykırı olması nedeniyle eleştirdik ve karşı çıktık. Bugün özelleştirme ülkemiz açısından son derece kritik ve stratejik bir öneme sahip olan enerjiden sonra haberleşme sektörüne yönelmiştir.

Bugün geline nokta ilginçtir. Yapılacak tüm yatırımlar kamu tarafından yapılmış ve kamu borçlanmıştır. Artık hazır bir altyapı üzerine konulup tahsilat yapma dönemidir.

1990'ların ilk yansına kadar az gelişmiş ülkelerin haberleşme alanına yönelik yatırımları 200.000.000.000 ABD dolandır. Bu yatırımların %93'ü kamu tarafından yapılmıştır. Özel sektörün katkısı ise sadece %7'dir.

TT'nin taşınmazları hariç yatırım maliyetleri toplamı 25.000.000.000 ABD dolarıdır. Bugün TT'nin %49'unun satışına yönelik yasa hazırlığı söz konusudur. 2004 yılından sonrada TT'nin tekelliği ortadan kalkacaktır.

*Satın alacak
kuruluşa
"dikensiz gül
bahçesi
devretmek"
isteyen
hükümetler,
kurumunda
çalışan
personeli çoğu
kez yeniden
yapılandırma
adı altında
tasfiye
etmektedirler.*

108

Daha sonra %2'lik hisse de devredilecektir. Çünkü geçmişteki tüm uygulamalar bu yönde olmuştur. Böylece uluslararası tekeller TT'nin karını rahatça transfer edeceklerdir.

Yetişmiş insan gücüne sahip olmak bu bakımdan çok önemlidir. Türkiye, bu yarışta hem yetişmiş insan gücünü seferber etmede hem de kurumsal altyapı bakımından ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. TT'nin özelleştirme furusuna katıldığı 1992 yılında 20.000.000.000 ABD doları değer biçenler, bugün aynı kuruluşun 10.000.000.000 ABD dolarının altında olacağını söylüyorlar.

TT Genel Müdürü M. Fatih YURDAL geçtiğimiz günlerde TGRT'de yaptığı bir açıklamada; yeni santral alımı ve genişletmeler için 500.000.000 Amerikan doları, fiber optik kablo için 70.000.000 Amerikan doları ve hat sistemleri için 300.000.000 Amerikan Dolarlık ihalelerin sonuçlanma aşamasında olduğunu belirtmektedir. Yani son ihalelerle artık altyapı ve santral yatırımları büyük ölçüde tamamlanacaktır. Artık satış gerçekleştirilebilir.

Kamu bu alana çok büyük yatırımlar yapmış ve alt yapısını uluslar arası standartlara çıkarmıştır. Artık büyük ölçekli yatırımlara ihtiyaç yoktur. Dönem fatura düzenleme ve tahsilat dönemidir. Yani bilgiyi taşıyan alt yapı uluslararası tekellerin iştahını kabartacak denli karlı bilançolara sahiptir.

Ülkemizdeki özelleştirme uygulamaları ilginç bir seyir izlemektedir. Önce altyapı yatırımları kamu olanakları kullanılarak veya kamu borçlandırılarak yapılmakta ve ardından karlı olan kuruluş satılmaktadır. Böylece kamu hem yaptığı yatırımların karşılığını alamamakta hem de yatırımların borç ve faiz yüküyle başbaşa kalmaktadır. Bugün TT'de yapılmak istenen budur.

Özelleştirmenin bir diğer ayağı da personel konusudur. Satın alacak kuruluşa "dikensiz gül bahçesi devretmek" isteyen hükümetler, kurumda çalışan personeli çoğu kez yeniden yapılandırma adı altında tasfiye etmektedirler. İş güvencesi ve iş barışı bozulmaktadır. TT gibi yüksek teknik birikim ve tecrübe gerektiren bir kurumda siyasi yandaşlık esasında ve teknik olarak yetersiz kişiler üstünden bir kadrolaşma yaşanmaktadır. Tıpkı TEK (bugünkü TEAŞ & TEDAŞ)'te olduğu gibi deneyimli kadrolar tasfiye edilmekte veya uzmanlık alanı dışına sürülmektedir.

TT Mühendisler Derneği, Teknisyenler Derneği ve Kamu Sen'in referanslarıyla bir siyasi partinin yandaşları önemli kilit kadrolara atanmaktadır. Yine kurum çalışanlarından alınan bilgiye göre TT Mühendisler Derneği Başkanı Ejder ORUÇ tayin ve sürgün listeleri hazırlamaktadır. Kilit kadrolara atanacak kişileri yine aynı şahsın belirlediği gelen duyurular arasındadır. Kilit personele yönelik atamaların tümü TT Mühendisler Derneği üyeleridir.

Yeni çıkarılan yasa ile yeniden yapılanmak adı altında hukuk

yolunun da tıkanacağı büyük sürgün ve kıyım listeleri hazırlanmaktadır. Bu amaçla bölgelerden listeler alınmakta ve personelde bir korku havası estirilmektedir.

Yıllardır siyasilerce TT üzerine oynanan oyunlara rağmen TT'nin bu seviyeye gelmesinde özverili çalışmalar ile dikkat çeken Genel Müdürlük uzman personelinin son derece yakışsız bir şekilde hiçbir gerekçe gösterilmeksizin uzmanlık alanları ve Genel Müdürlük dışında görevlendirilmektedir. Bir yandan da "uzman personel bulamıyorum" diyen TT Genel Müdürü'nün sözleri ibret vericidir. TT Genel Müdürü aşağıdaki sorulara yanıt vermelidir.

• Eğer gerçekten uzman personele ihtiyaç varsa neden bu uzman personel uzmanlık alanları dışına sürülüyor?

• Genel Müdürlük dışındaki birimlerde sürülen kişilerin kadroları ve yapacakları işleri bile yok. Bu kişiler orada ne iş yapacak?

• Kilit kadrolara atamalarda belirleyici olan bir siyasi parti yandaşlığının dışında başka kriterler var mı?

• Uzmanların uzmanlık alanları dışına atanmalarında/sürülmelerinde belirleyici olan kriter nedir?

• Eğer Genel Müdürlükler dışında uzman personel gerekiyorsa buralar için önce kadro tahsisi gerekmez mi?

• Genel Merkezi İstanbul'da bulunan bir sendikanın yöneticilerinin İstanbul dışında görevlendirilmeleri 5 Ağustos 1999 tarih ve 44 sayılı Başbakanlık Genelgesi'ne ters düşmektedir. Sayın Genel Müdür sendikal örgütlenmeye karşı mıdır?

• Sayın Genel Müdür TBMM Plan Bütçe Komisyonu'nda "uzman personel bulamıyorum, yetişmiş personel iyi ücret veren kuruluşlara geçiyor" diye yakınırken; elindeki uzman personeli sürgün etmesinin her hangi bir amacı var mı?

109

• Sayın Genel Müdür “**yabancı dil bilmeyen yönetici olamaz**” diyorsunuz. Ancak bazı Genel Müdür yardımcılarının yabancı dil bilmediğini ve atamalarını da sizin yaptığınızı biliyoruz. Bu atamaların gerekçelerini açıklar mısınız?

TT Personeli yalnız değildir.

Tüm bu keyfi uygulamalar personelde sıranın ne zaman kendisine geleceği korkusunu yaratmıştır. EMO ve HABER – SEN olarak ülkemizin bu son derece stratejik öneme sahip kuruluşunun kamuda kalması ve kamu hizmetini sürdürmesi konusunda hukuksal mücadelemizi yasal zeminde sürdürürken yıllarını bu kuruma vermiş, ülkesi ve kurumunun çıkarı dışında hiç bir amacı olmayan tüm TT personeline de sahip çıkacağımızı ve gerekli hukuksal desteği sağlayacağımızı kamu oyuna duyururuz.

*EMO Yönetim Kurulu HABER–SEN Yönetim Kurulu - 15 Şubat
2000*

Nükleer santral karşıtlarına uygulanan bu şiddet niye?

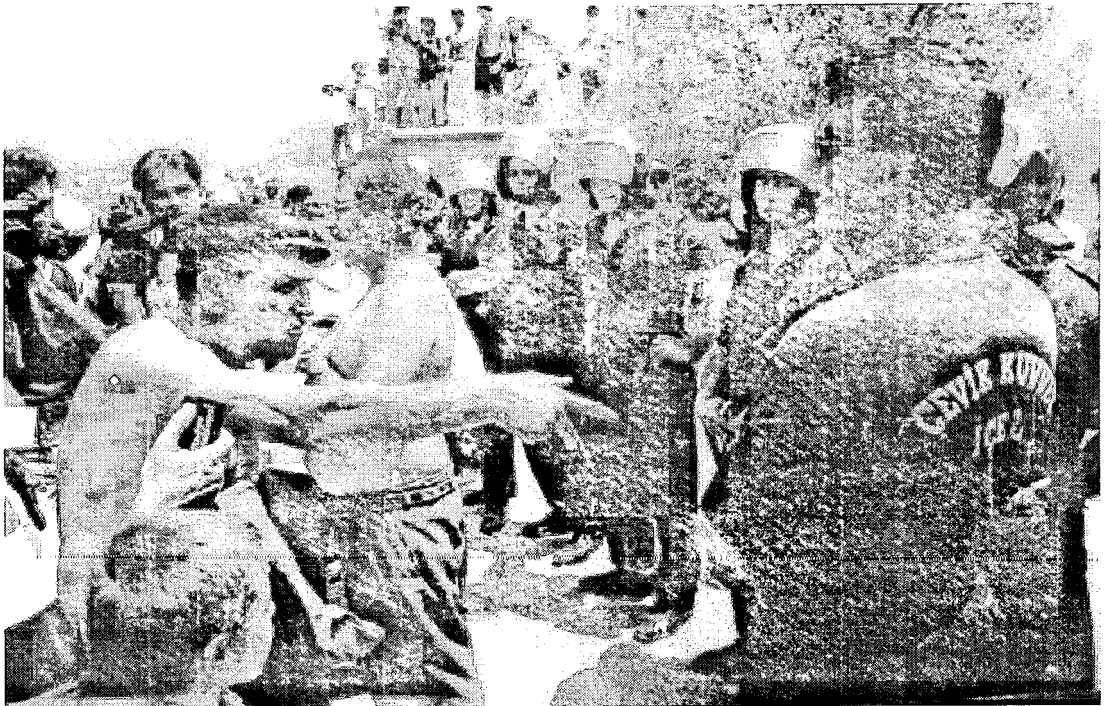
Bugün İçel’de aralarında EMO İçel Şube’sinin de bulunduğu çeşitli sivil toplum kuruluşları ve Akkuyulu köylüler, Akkuyu nükleer santrali projesine karşı bir basın açıklaması yaptılar. Basın açıklamasından sonra da bir bildiri dağıttılar.

Basın açıklaması izinli olmasına karşın güvenlik güçleri yasaları çiğneyerek, etkinliğe katılanları copleyarak dağıttılar. Aralarında EMO İçel Şube Başkanı Kamer Gülbeyaz’ın da bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı. EMO ve çeşitli kitle örgütlerinin binaları güvenlik güçleri tarafından ablukaya alındı.

Tüm gelişmiş ülkelerin artık vazgeçtiği ve enerji yerine kanser üreten nükleer santral yapma sevdasına karşı yasal haklarını kullanan insanlara yönelen bu şiddet niye? EMO Yönetim Kurulu olarak, bu tutumu kınıyoruz. Gözaltına alınan EMO İçel Şube Başkanı Kamer Gülbeyaz ve diğer kişiler bir an önce serbest bırakılmalı, izinli bir gösteriye karşı gerçekleştirilen bu uygulamanın sorumluları hakkında gereken işlemler yapılmalıdır.

Elektrik Mühendisleri Odası, tüm engellemelere rağmen, ülkemizi nükleer santral çöplüğüne çevirme ve enerji sektörünü ulusaşırı tekellerin sömürgeci haline getirme girişimlerine karşı durmaya devam edecektir.

*TMMOB EMO Yönetim Kurulu - 8 Nisan
2000*

110

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

UNION OF CHAMBERS OF TURKISH ENGINEERS AND ARCHITECTS

Konur sok. 4/1 Kızılay 06650 ANKARA - TÜRKİYE Tel: (312) 4181275-4175238-4171488 Fax: (312) 4174824

E-Mail: tmmobm-e@tr-net.net.tr

BASININ VE KAMUOYUNUN DİKKATİNE

18 Nisan 2000

50'li yıllardan bu yana uygulanmakta olan sosyo-ekonomik politikalar bir yandan tarımdan sanayiye kaynak aktarımını ve kırdan kente göçü hızlandırırken, diğer yandan metropol kentlerin doğuşuna ve kentsel alanlarda büyük toprak rantlarının oluşumuna yol açtı.

1980 sonrasında uygulanan neo-liberal politikalarla Türkiye ekonomisi üretimden adım adım uzaklaştırılarak rant eksenine oturtuldu.

17 Ağustos ve 12 Kasım Marrara depremleri, yapılaşma sürecinde rant paylaşımı uğruna planlama ve denetimin devre dışı bırakıldığını, doğanın dengelerinin yok sayıldığını, bilimsel gerçeklerin gözardı edildiğini bütün açıklığıyla gözler önüne serdi.

Depremden ders alınarak ülkemizin imar hukukunun; planlama, toprak kullanımı, çevre kentleşme, ulaşım, altyapı ve bina yapımı ile bütün bu süreçlerin kamu adına denetiminin bir bütünlük içinde ele alınması beklenirken, 57.Hükümet 10 Nisan 2000 tarihli Resmî gazetede yayınlanan 595 sayılı "Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"yi çıkardı.

Bu Kanun Hükmünde Kararname, ders almak bir yana, deprem sonrası oluşan ortamı da kullanarak, rant paylaşımına yeni koşullarda hukuksal bir altyapı oluşturma çabasındır.

Bu kararname:

1. "Yapı"yı tek başına ele almakta, yapı üretimini tümüyle kamusal denetim alanı dışına çıkarmaktadır.
2. Göstermelik olarak sözünü etse de yerel yönetimleri ve Meslek Odalarını denetim alanından dışlamaktadır. Kararnameyi hazırlayan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı TMMOB ve Oda'larımızın alanına müdahale ederek Anayasayı ve yasaları çiğnemektedir.
3. Hazırlık süresinin uzunluğuna karşın, katılımcı bir tarzda değil, TMMOB ve Odalarımızın görüşleri tümüyle reddedilerek, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın istediği ve altı ay önce ilk önerdiği biçimiyle çıkartılmıştır.
4. Yapı sektöründeki büyük firmaların kuracakları kardeş yapı denetim kuruluşları ile işbirliği içinde tümüyle kamusal denetimin dışında kalmalarını sağlayacaktır.
5. Yapı denetim tekelleri oluşturulacak, başlangıçta denetim alanından dışlanan serbest çalışan mühendis ve mimarların çok büyük çoğunluğu süreç içinde proje alanından da dışlanacaklardır.
6. Oluşacak maliyet artışı ve yapı denetim tekellerinin küçük ölçekli yapılara ilgisinin az olması nedeniyle kaçak yapılaşma eğilimini besleyecektir.

7. Yapı denetim kuruluşlarının denetimini, daha önceki süreçte mevcut planlara bütün müdahalelerinde iktidara yakın sermaye odaklarına rant aktarımını gözeten Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na bırakmaktadır.
8. Bakanlar Kurulu'nun Kanun Hükmünde Kararname çıkarmak için yetki aldığı 4452 sayılı yasanın temel amacı olan "doğal afetlerde kolayca yıkılmayacak dayanıklı yapıların üretilmesi" ile çelişir bir biçimde yapı denetim kuruluşlarını "beklenenin ötesinde etkilerle oluşan ..." ve "beklenen doğal afetlerden dolayı meydana gelen yapı hasarlarından ..." sorumlu tutmamaktadır.
9. Yapı denetim kuruluşunun tüzel kişiliğine yetki tanınır ve taşıyıcı sistemlerde sorumluluğu 10 yıllı sınırlandırırken, hukuki sorumluluk, projesi aynı kuruluş tarafından onaylanmış olan projeci mühendis, mimara rücu edilebilmektedir.
10. Yerel yönetimlere ait yetkileri özel kuruluşlara devretmesi nedeniyle Anayasaya aykırıdır.
11. 12 yıllık deneyime dayalı uzmanlık tanımını getirirken; rant paylaşımını gözetin, plansızlığı ve denetimsizliği kural haline getiren politikaların oluşumunda pay sahibi olmayan, aksine Odaları ve TMMOB bünyesinde bu politikalara karşı mücadele etmiş olan mühendis ve mimarları depremde oluşan yıkımın sorumluları olarak ilan etmektedir.
12. 12 yıllık deneyimi olan mühendis ve mimarlara Odaları tarafından uzmanlık belgesi verilmemesi durumunda bu belgenin Bakanlık tarafından verilmesi hükmüyle bu alanda da belli siyasi partiler için bir siyasi rant olanağı yaratmaktadır.

Yalnızca 12 yıllık deneyime bağlı olarak yapılan, gerçekte lisanüstü eğitim konusu olan uzmanlık tanımını yeterli olmak bir yana son derece eksik ve yanlış bir düzenlemedir.

TMMOB ve Odaları Böylesine eksik bir tanımlamaya dayanan uzmanlık belgeleri vermeyecek, bu sorumluluğa ortak olmayacaktır.

TMMOB kamuoyunu aydınlatmak, hükümete, siyasi partilere ve parlamentoya sorumluluklarını hatırlatmak için her türlü çabayı gösterecektir.

Hükümet bu Kanun Hükmünde Kararnameyi uygulamaktan vazgeçmeli, TBMM'de İmar hukukunun, ilgili tüm tarafların da katılımıyla büt. slük içinde ele alınarak yenilenmesini sağlamalıdır.

Bunlar yapılmadığı takdirde, TMMOB tüm Odaları ile birlikte, bu yanlışın düzeltilmesi için kitlesel eylemler ve hukuk yolu da dahil her türlü girişimde bulunacaktır.

Rant paylaşımını rahatça sürdürme hayali kuranları uyarıyoruz!

Ellerinizi halkın cebinden çekin!

Mühendisler ve Mimarlar,

TMMOB ve Odalarımız

halkımızın yeni yıkımlara uğramasını engellemek için

Birlik içinde, dimdik karşınızda olacak!

112